

פרטי התכנית

שם ביה"ס:

"ענבר"

ישוב:

ירושלים

תחום הדעת:

מדעי החברה

מס' יחידות לימוד:

5 יחידות לימוד

סמל מוסד:

661637

כותבות התכנית:

התכנית מבוססת על התכנית במגדר של תיכון "ליידי דיוויס" בתל אביב.

כותבות ההתאמות לבית ספר זה:

מרים ליבוביץ אשרף, הלל אשד, מוריה גרין-סטרמן, תמנע בן-זאב, איה אלון.

הוגשה לראשונה לאישור:
2022

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

אגף א' לפיתוח פדגוגי

מגדר

תכנית לימודים בהיקף 5 יח"ל

תיכון ענבר

תוכן עניינים

2.....	א. רקע קצר על בית הספר.....
3.....	ב. סיבות והנמקות.....
4.....	ד. מספר יחידות הלימוד בתכנית.....
4.....	ה. כותבות התכנית ושותפותיה.....
6.....	ו. החברה וצרכיה.....
7.....	ז. התלמידה וצרכיה.....
8.....	ח. צוות ההוראה.....
8.....	ט. התפיסה הרעיונית של התכנית (הרציונל).....
11.....	י. מטרות התכנית.....
13.....	יא. דרכי הוראה - למידה.....
15.....	יב. דרכי הערכה.....
17.....	יג. מפרט התכנים.....
45.....	יד. ביבליוגרפיה כללית.....

א. רקע קצר על בית הספר

בית ספר ענבר שואף ליצור קהילה של תלמידות, צוות חינוכי ומשפחות הרואות בחינוך אמצעי לשינוי חברתי, ואשר מפתחת בקרב חבריה רגישות חברתית וסולידריות. בתפיסתנו, חברות תמיכה ושותפות הן מפתח לביטחון עצמי, אומץ לב, הישגים לימודיים והצבת יעדים לחיים מלאים ומשמעותיים.

ענבר הינו מסלול בית ספרי חדשני שמטרתו לקדם נערות ולאפשר להן לממש את מלוא הפוטנציאל שלהן, להצליח ולהצטיין בהיבט הלימודי, הערכי והחברתי. כמסלול חילוני ממלכתי, בי"ס ענבר מבקש לבסס מרחב המאפשר לתלמידות הזדמנות שווה להתפתח ולצמוח לנשים היכולות לחשוב ולהביע את דעתן באופן ברור, כשהן מנהיגות את עצמן מתוך בטחון ביכולותיהן ויכולות להשפיע, לשפר ולשנות את החברה בה הן חיות.

החזון החינוכי של ענבר מתורגם לתפיסה פדגוגית פמיניסטית בה חשיבה רגישת מגדר מתפקדת ככלי חינוכי המתבטא בכל ההיבטים של העשייה הבית ספרית, הגלויה והסמויה, הפורמלית והבלתי פורמלית, וכמובן בקוריקולום הגלוי והסמוי. גישה פדגוגית זו מתבססת על פרקטיקות הוראה ולמידה חדשניות, שהצלחתן הוכחה בקרב מודלים ומחקרים ברחבי העולם, ואשר מטרתן להוביל את התלמידות להתמודד בהצלחה עם חסמים מגדריים ואחרים, ולממש את עצמן באופן מיטבי בעולם. כך למשל כל תלמידה מקבלת ליווי אישי במסגרת תכנית 'הבתים' – קבוצות אינטימיות עם מורה חונכת הנפגשות אחת לשבוע. בכל השכבות נלמדת **תכנית מוגברת ללימודי מדעים**, מתוך כוונה להסיר חסמים מגדריים ולעודד נערות לקחת חלק בלימודי מדעים. חלק מהותי מהתפישה הבית ספרית נוגעת ל**אינטליגנציה גופנית**, וכולל שיעורי גוף-נפש ופתיחי תנועה לכל יום לימודים. תכנית הדגל של ביה"ס נקראת **התלמידות בקהילה**, זהו יום בשבוע בו התלמידות לומדות בלמידה התנסותית, חוץ כיתתית, דרך מפגש בלתי אמצעי עם אנשים, ארגונים ומוסדות בעיר ובארץ, מובילות ומשתתפות בפרוייקטים וזמנות, סיורים וטיולים.

תכנית הלימודים מתבססת על חשיפה למגוון תחומי היצירה האנושית: טכנולוגיה, אומנות, מדע ורוח, תוך שימת דגש על פיתוח חשיבה יצירתית וביקורתית ולמידה מתוך עולם האקטואליה והמעשה. תכנית הלימודים שלנו מעודדת תלמידות לחקור את השורשים התרבותיים שלהן ולהכיר את תרבותן כמקור לחיזוק זהותן האישית והחברתית. סביבת הלמידה מעודדת את התלמידות להתנסות באתגרים חדשים, להעז לפרוץ את גבולות היכולת האישית ואגב כך להכיר את הקול האותנטי שלהן במרחבים השונים של חייהן ולהשמיע אותו. התלמידות מקבלות ליווי אישי לטובת פיתוח היכולות הייחודיות להן וביורור הרצונות האישיים שלהן. במרחב הלמידה הייחודי ממלאות התלמידות תפקידים מובילים בכל התחומים, ולא רק בתחומים התואמים את חלוקת התפקידים המגדרית המסורתית. באמצעות מרחב אוטונומי ותכנית לימודית המקדמת מצוינות רב תחומית, פועל בי"ס ענבר להצמחת דור של בוגרות הפועלות ומשפיעות במגוון המרחבים בחברה הישראלית.

ענבר הינו בית ספר צומח, כך שבשנת תשפ"ג תלמידות המחזור הראשון עולות לכיתה י' ומתחילות ללמוד בחטיבה העליונה. בשנה זו ילמדו בביה"ס תלמידות מכיתה ז' ועד י', כאשר בכל שכבה יש 2 כיתות, פרט למחזור א' המונה כיתה אחת. התלמידות שלנו מגיעות מרקע מגוון- הן סוציו אקונומי, והן ממגוון הזרמים והזהותיים והקבוצות הקיימות בחברה הישראלית. תכנית הלימודים המוצעת כאן תהווה

תכנית חובה לכל תלמידות בית הספר, ולכן חשוב שהיא תפנה לאוכלוסיית התלמידות על כל גוניה, ותבטא את ערכי ביה"ס וחזונו.

ב. סיבות והנמקות

פיתוח פרספקטיבה מגדרית ופיתוח תחושת מסוגלות גבוהה הינם שני יעדים מרכזיים בחזון החינוכי בענבר. ידוע, שידע הוא כוח, ובמובן זה תכנית לימודים במגדר, החושפת את התלמידות לתיאוריות סוציולוגיות, לתהליכים היסטוריים, ומאפשרת להן להתבונן על מציאות חייהן מבעד לפרספקטיבה מגדרית, עשויה להוות מרחב מיטבי לחיזוק חוויות המסוגלות שלהן, כלומר את האמונה בעצמי. בה בעת היא תפתח את היכולת לזהות חסמים מגדרים ואחרים, ולדעת איך כדאי, ראוי ונכון לנהל עמם משא ומתן.

כבית ספר החורט על דגלו שוויון מגדרי, ופועל מתוך חשיבה מגדרית אנו רואות בתכנית 5 יחידות במגדר מדבר הכרחי בתהליך החינוכי שבית הספר מציע. מתוך חוויות וידע שנצברו בשנות החטיבה, ולאורך התיכון, נדרשת פלטפורמה רחבה ורצינית בה יוכלו התלמידות לעבד את הרעיונות והמידע שהן אוספות לאורך שנות הלימודים, ולגבש את תפיסותיהן שלהן בתוך המרחב של השיח המגדרי באופן משכיל, שקול ומעמיק.

בתהליך החשיבה והפיתוח שעשינו לקראת התיכון בחרנו לבחון את התכניות הקיימות בשטח כשלב ראשון, קראנו בעיון את כל התכניות שאושרו לתיכון תחת מדעי החברה, ושמחנו לקרוא תכניות מצוינות, מעמיקות ורציניות של קולגות שלנו ברחבי הארץ. מכולן, אנו מוצאות בתכנית הלימודים שפותחה ואושרה עבור תיכון לידי דיוויס קרקע מצוינת בדיוק למטרה זו: מדובר בתכנית רחבת היקף, מעמיקה ועשירה, והיחידה בארץ בהיקף של 5 יחידות לימוד. התכנית הינה רב תחומית ומרחיבת אופקים, בצורה המבטאת נאמנה את ההיקף והמורכבות של החשיבה המגדרית בחברה, בתרבות ובמחקר. כמו כן, פרקטיקות ההוראה וההערכה המגוונות שהתכנית מציעה הולמות את השיטות הפדגוגיות שאנו מנהיגות בביה"ס עוד מכיתות החטיבה, ומאפשרות פיתוח והרחבה של המיומנויות העבריות שאנו מציבות לעצמנו למטרה בכל מקצועות הלימוד: לומדת עצמאית, עבודת צוות, חיבור גוף ונפש וכושר ביטוי. אנו עוסקות במיומנויות אילו באופן ספירלי- כאשר בכל שנה אנו מעמיקות בתתי מיומנויות. בתכנית התלמידות בקהילה נוספת המיומנות של חשיבה ביקורתית- עבור כלל המיומנויות הנ"ל מתקיים תהליך של הוראה מפורשת, התנסות, תרגול, משוב והערכה.

ג. ייחודיותה של התכנית

תכנית הלימודים במגדר שאנו מציגות כאן נשענת, כאמור, על תכנית הלימודים של מגמת המגדר של תיכון לידי דיוויס. נפרט את הרציונל מאחורי השינויים וההתאמות שערכנו בתכנית זו בתהליך ההתאמה לביה"ס שלנו.

ראשית, בית ספר ענבר הוא בית ספר ממלכתי לנערות בלבד שבמרכז העשייה החינוכית שלו עומדת אג'נדה פמיניסטית וחשיבה מגדרית, ועל כן נדרשו שינויים שיתאימו תכנית שנבנתה במקור עבור בית ספר רגיל ומעורב, לבית ספר כמו שלנו. "שיחקנו" עם משקל השעות שניתן לשלבי הבסיס של כינון

חשיבה מגדרית, מתוך ידיעה שתלמידותינו מגיעות כבר מחטיבת הביניים עם ארגז כלים וידע עשיר למדי בכל הנוגע לפרספקטיבה מגדרית. גם התכנים שמיועדים בתכנית המקורית לתלמידים-בנים עברו שינוי שמתאים אותם לעובדה שמדובר בכיתות של בנות בלבד, ולכן אופן הגישה אל התכנים החשובים של גבריות דורש שינוי והתאמה.

השינוי המהותי השני נוגע לפריסת השעות. כיוון שבחרנו להטמיע את תכנית המגדר כתכנית חובה מרכזית בתיכון ענבר, חשוב היה לנו שבכל שנה סדרה אחת של התלמידות בקהילה תהיה חלק מלימודי המגדר, ותאפשר את הלימוד הייחודי שפלטפורמה זו מאפשרת בתוך שיעורי המגדר. על כן גזרנו את השעות של תכנית המגדר כך ש-60 שעות מכל שנה מתקבצות לכדי סדרה אינטנסיבית ואיכותית העוסקת במגדר בלמידה חוץ בית ספרית: בכיתה י' הסדרה תעסוק בגוף ורפואה מפרספקטיבה מגדרית, בכיתה י"א הסדרה תעסוק בנשים בעולם העבודה, ואף תכלול התנסות במנטורינג של נשים מובילות בתחומי העניין של התלמידות, ובכיתה י"ב הסדרה תהווה חלק מפרויקט הגמר של התכנית, ותובל על ידי התלמידות עצמן, מתוך עבודות החקר שלהן במגדר.

בנוסף, בתכנית הלימודים בענבר בחטיבת הביניים ישנה התייחסות נרחבת לנושא חינוך למיניות בריאה ונושאים של דימוי גוף (בשיעורי ענבר וכן בסדרת "אופנה" בתכנית התלמידות בקהילה). בתיכון, במסגרת התכנית במגדר אנו מעוניינות להעמיק את הידע ולגבות אותו תפיסות תיאורטיות, בהמשגה אקדמית, בלמידת חקר של התלמידות, והקניית כלים ליישום תפיסות ועשייה אקטיביסטית שלהן בנושא.

ד. מספר יחידות הלימוד בתכנית

תכנית הלימודים במגדר בתיכון ענבר תהיה בהיקף 5 יחידות לימוד (450 שעות על פני שלוש שנים), והיא בגדר חובה לכל התלמידות. כיוון שאנו רואות בה עמוד שדרה רעיוני של התיכון כולו, בחרנו לחלק אותה לאורך התיכון באופן שווה כך שהיא תהווה נתח משמעותי מהיומיום של התלמידות לאורך כל שנותיו. בכל שנה יילמדו 150 ש"ש, שיתחלקו בין 3 שעות שבועיות שנתיות פרונטאליות קבועות, לבין סדרה במסגרת יום "התלמידות בקהילה", סדרה של למידה חוץ כיתתית בה לומדות התלמידות ב-10-11 ימים מרוכזים בני 6 שעות לאורך שלוש שנה. בכיתה י"ב לא תיערך סדרה במבנה זה, אלא במסגרת סמינר בן שבוע בהובלת התלמידות (פירוט בהמשך). בסיום התכנית יקבלו הבוגרות ציון בתעודת הבגרות על 5 יחידות במדעי החברה.

ה. כותבות התכנית ושותפותיה

ראשית נציין את יוצרות התכנית המקורית של לידי דייויס שהשקיעו מחשבה ושנים רבות בפיתוח התכנית המצויינת שבידנו:

טל תמיר, מורה לאזרחות ולמגדר; ממייסדות עמותת נשים לגופן ועורכת הספר "נשים לגופן". עובדת במקביל גם כמנהלת מרכז הידע והפעולה של העמותה. עוסקת במגדר למעלה מ-20 שנה, באקדמיה ובשטח: רכזת מרכז לייפר למגדר באוני' העברית; עוזרת מחקר בוועדה לקידום מעמד האשה, כנסת ישראל; עוזרת מחקר במכון הישראלי לדמוקרטיה; מנהלת מרכז המידע, שדולת הנשים בישראל. בעלת

MA במדה"מ מהאונ' העברית; MA בחינוך מסמינר הקיבוצים; ותעודת הוראה (כולם בהצטיינות, שלוש שנים גם מצטיינת הפקולטה למדה"ח באונ' העברית בירושלים). ממייסדות אשכול מגדר בחטיבת הביניים, לידי דיוויס.

עו"ד ליאת פלס, מורה לאזרחות ולמגדר; עו"ד פעילה, עובדת גם במקביל להוראה כעו"ד פרטית, בתחום המסחרי אזרחי. בוגרת תואר במשפטים L.L.B., חברת לשכת עורכי הדין בישראל, בעלת B.A במדעי החברה והרוח (התמקדות במדעי המדינה ויחב"ל), בעלת תואר שני בחינוך ותעודת הוראה (התמחות באזרחות) M.Teach, מסמינר הקיבוצים. אחת ממייסדות אשכול מגדר בחטיבת הביניים, לידי דיוויס.

יהודית זליגמן דורי, רכזת ומורה לאמנות, עם וותק של 20 שנה. עברה הכשרות פדגוגיות בתחום למידה מבוססת פרויקטים ופדגוגיה חדשנית. מנטורית אחראית בית ספרית, חלק מסגל הנהלה מצומצמת בית ספרית, מלווה צוותי מקצוע כמנטורית של PBL. חלוצת הערכה במקצוע האמנות, היתה שותפה מובילה בפיתוח תכנית לימודית ייחודית באמנות ברמה של חמש יח"ל. רכזת אמנות ומגישה לבגרות מורחבת באמנות 5 יח"ל, מוסמכת בהנחיית עבודות גמר באמנות חזותית.

את ההתאמה של התכנית לתיכון ענבר בנו:

מרים ליבוביץ אשרף - מייסדת ומנהלת בית ספר ענבר. מורה ואשת חינוך מזה 20 שנה. בוגרת תואר ראשון בהיסטוריה ומקרא, ותואר שני בחינוך יהודי פלורליסטי- שניהם מהאוניברסיטה העברית. בוגרת בית ספר מנדל למנהיגות חינוכית, במהלך לימודיה במנדל הובילה את בניית המודל הפדגוגי לחינוך מותאם מגדר, אשר מיושם בשלוש שנים האחרונות בענבר. חברה בארגון ICGS - international coalition of Girl Schools, שם הציגה את המודל הפדגוגי של ענבר ותציג בקיץ הקרוב שוב בכנס הבינלאומי את התכנית הייחודית של למידה חוץ בית ספרית לתלמידות שפותחה בענבר. חברה בוועד המנהל של הקרן לעידוד יוזמות חינוכיות.

הלל אשד - מחנכת, מורה לספרות, רכזת פדגוגית ומנחת קהילות מורים. פיתחה והעבירה בבית הספר הדו לשוני בירושלים "יד ביד" תכנית ייחודית להוראת ספרות במסגרת חלוצי הערכה. בוגרת החוג לספרות עברית ותכנית 'אמירים' למצטיינים במדעי הרוח, ובעלת MA בספרות כללית והשוואתית במסגרת תכנית המצטיינים של מנדל באוניברסיטה העברית. חיברה תזת MA על נזילות מגדרית בדמותו של יוסף המקראי בספרות המודרנית. עוסקת במגדר, בתיאוריות מגדריות, ובחיבורן לעולם הספרות ולעולם החינוך - במחקר ובמעשה החינוכי גם יחד.

איה אלון- בוגרת תואר ראשון בסוציולוגיה וחינוך ותואר שני בסוציולוגיה של החינוך, שניהם מהאוניברסיטה העברית. מורה, מחנכת ואשת חינוך מזה עשור. חברה בצוות המוביל של בית ספר ענבר. מובילה את בניית התכנית הייחודית של חניכה אישית בחטיבת הביניים ושותפה בבניית התכנית לחינוך למיניות בריאה במסגרת שיעורי ענבר.

מוריה גרין-סטרמן – בוגרת תכנית "רביבים" בחינוך ובמקרא ובעלת תואר שני במחשבת ישראל באוניברסיטה העברית, סגנית מנהלת ביה"ס, מדריכה בעמותת "לדעת לבחור נכון" ומובילת תחום המיוניות הבריאה בביה"ס.

תמנע בן זאב – בעלת תואר ראשון בהוראת המתמטיקה ובחינוך מיוחד ותואר שני בחינוך ומגדר באוניברסיטה העברית. מחנכת, מורה למתמטיקה מזה 13 שנה, ומורה מובילה בתכנית מגדר בענבר.

ליווי וייעוץ מקצועי:

רוחמה ויילשטיין - לשעבר מדריכה אחראית על תכניות לימודים במגדר ביחידה לשוויון בין המינים, מדריכה אחראית על הערכה חלופית באזרחות ומדריכה למדעי החברה.

דר' סיגל אופנהיים-שחר מלמדת וחוקרת מזווית פמיניסטית נערות ובגרות צעירה; תהליכי למידה חינוך והתערבות בקרב אוכלוסיות מתווגות; חוללות מנהיגותית ואקטיביזם חברתי. מרצה בתוכנית ללימודי מגדר, בחוג לסוציולוגיה ובפקולטה לחינוך בר אילן, בבית ספר לחינוך באוניברסיטת בר אילן ובמכללה האקדמית אונו ומלווה את ביה"ס ענבר עוד מראשית דרכו.

1. החברה וצרכיה

בשנים האחרונות מורגשת עלייה במודעות לאיכות הגלומה במאפייני המנהיגות הנשית במיוחד בעולמות הקריירה ולהפסד הנוצר לחברה עקב הדרה של נשים ממוקדי הכח.¹ במקביל אנו עדים לתהליכים מדאיגים של מיזוגיניה, עלייה באלימות כלפי נשים, החפצה של נשים ברשתות החברתיות ונתונים מטרידים לגבי מעמד הנשים ביחס לגברים בארץ ובעולם. אנו יודעים שרק 1% מהון העולם מוחזק בידי נשים, שפחות מ-28% מחברי הכנסת הם נשים, שגברים מרוויחים פי אחד וחצי מנשים, שבמוקדי הכוח בפוליטיקה בתקשורת ובעסקים ישנה דומיננטיות מוחלטת של גברים ועוד.

בתי הספר הרגילים הם מיקרו קוסמוס של החברה וככאלה אינם מאפשרים לנערות חופש לממש את עצמן ואת מלוא יכולתן. החברה היום מנכיחה את הפער המגדרי וצורבת אותו בתודעת התלמידות בדרכים רבות:

1. חומרי הלימוד שמים דגש על דמויות גבריות משמעותיות והרבה פחות על דמויות נשיות מעוררות השראה.²
2. צוות ההוראה נותן באופן לא מודע יחס שונה ומועדף לתלמידים על פני תלמידות. הדבר בא לידי ביטוי הן במספר המשובים והן באפקטיביות שלהם, בנטייה לפנות יותר לתלמידים לשם יצירת דיאלוג ודיון, בקריאה ללוח לפתרון בעיות או ביצוע ניסויים ובשמירת קשר עין ומתן תגובה לתלמידים יותר מאשר לתלמידות.³
3. כשתלמידים ותלמידות לומדים ונמצאים יחד, מתקיים תהליך של התעצמות מגדרית (אפקט הקוטביות של הקבוצה) הגורם לכך שבנים יחצינו את התנהגותם על-פי הקודים הנהוגים

¹ Renne B. Adams & Daniel Ferreira, 2008 "Women in the Boardroom and their impact on Governance and Performance" Forthcoming in the Journal of Financial Economics Vicki W. Kramer & Alison M. Konrad & Sumru Erkut, "Critical Mass on Corporate Boards: Why Three or More Women Enhance Governance"

² צירלמאיר ופרי 2002, עמ' 18-19; AAUW 1992 p.117

³ Sadker, D. and Sadker, M. "Nonsexist teaching: strategies and practical applications" *Failing at Fairness: How our Schools Cheat Girls*, New York, 1994

בחברה, גם אם אינם כאלה באופיים: בנים יחצינו התנהגות לפי קודים גבריים (boys code) ובנות יחצינו התנהגות לפי קודים נשיים (girls code). התופעה שכיחה יותר בקבוצות מעורבות מאשר בקבוצות נפרדות מגדרית.⁴

4. כל אלה מתעצמים לנוכח גיל ההתבגרות המתחיל אצל נערות כבר לקראת סוף בית הספר היסודי. המעבר מילדה לנערה מביא עמו דרישות לא פשוטות, במיוחד בתרבות הנוכחית המאדירה, המחפיצה והמנצלת לעיתים את מיניותן של נשים צעירות.⁵

בית ספר ענבר הוקם מתוך ההבנה שעל מנת להכין את הנערות להתמודדות בעולם שאינו שוויוני יש צורך בבית חינוך המעניק מעטפת מעצימה המלווה את הפיכת התלמידות לנשים חזקות, משפיעות, הבוחרות את דרכן על פי הכרות מדויקת וטובה עם עצמן ועם יכולותיהן, היודעות לנסח את רצונן באופן ברור, החותרות להשיגו ופועלות על מנת להפוך לאזרחיות מובילות ומשפיעות. תכנית הלימודים במגדר, כתכנית חובה בהיקף של 5 יחידות לימוד, מהווה נדבך חשוב בתהליך זה – מבחינה רעיונית וחינוכית כאחד.

ז. התלמידה וצרכיה

כאמור, בית ספר ענבר קם כמענה למצב אי השוויון המגדרי הקיים בחברה הישראלית ובעולם. הפערים בין נשים וגברים באים לידי ביטוי בשלל תחומי החיים. מחקרים מראים שהפערים בין בנות ובנים לא יושבים על שוני ביכולות או בכישורים אלא בפער בתחושת המסוגלות, self-efficacy - מידת האמונה שיש לי בכוחותיי, ולפיכך מידת ההתמדה והנחישות במצבים של קושי, חסם ייצוגי או פנימי וכישלון. הפער בתחושת המסוגלות הוא תוצאה של האופן שבו החברה מתייחסת החל מגיל ילדות מוקדמת לבנות ולבנים, ולהבניות חברתיות שאנו מבנים בקרב ילדות וילדים. אנו מאמינות, כי חלק חשוב מפיתוח תחושת מסוגלות, ומרכישת כלים להתמודדות עם עולם שקיימים בו חסמים מגדריים, הינו רכישת ידע על נושאים מגדריים, והתבוננות על העולם ועל סוגיות במשקפיים מגדריים ומתוך פרספקטיבה מגדרית. תכנית הלימודים במגדר תפתח בקרב התלמידות חשיבה ביקורתית, ויכולת אמיתית להתמודד עם סוגיות של אי שוויון כנערות ולאחר מכן כנשים.

אחד היעדים החינוכיים המרכזיים שלנו הוא פיתוח וחיזוק תחושת מסוגלות בקרב תלמידותינו. יצירת מרחב בטוח, פיתוח קהילה שיש בה חווית תמיכה ואמון שהיינו רוצות להגדירה כ sisterhood בהתהוות, חשיפת תלמידות למודלים לחיקוי- כל אלה הם כלים ייעודיים לבנייה ולחיזוק תחושת מסוגלות ומטרתן לאפשר לתלמידות לפתח כלים שיאפשרו להן לצמוח באופן מיטבי במציאות שכוללת גם חסמים מגדריים. בכל הנוגע לדרכי ההוראה, חשוב לנו להטמיע בתוך תכניות הלימוד דגש על מיומנויות וזירות פעולה בהן נמצא פחות בנות במרחב הכללי, כגון: עמידה מול קהל, דיבור בציבור, הצבעה בכיתה. בנוסף לכך, כחלק מתכנית הלימודים במגדר, כל תלמידה תקבל ליווי של מנטורית מאישה מובילה בתחום ההתמחות שהתלמידה בוחרת להרחיב במסגרת המגמות שלה בתיכון. מרכיב זה בתכנית בא להתמודד עם העובדה שנערות ונשים רבות אינן רואות את עצמן מסוגלות להיות בעמדות הובלה ניהול ומנהיגות. מחקרים

⁴ Sax Leonard, 2011 "Girls on the Edge" (Basic Books, 2011)

⁵ Sadker, D. and Sadker, M. ibid

הוכיחו כי חשיפה למודלים וקשר אישי עם נשים מובילות בתחומן יכולים להוות כלי עוצמתי במיוחד לפיתוח תחושת מסוגלות. בחינת *you can't be, what you can't see*.

חשוב לציין שתלמידות ענבר מגיעות מרקעים מגוונים. מכאלו הבוחרות בבית הספר בגלל הדגש המגדרי והחזון לקידום מגדרי, וכן בגלל תכניות המצויינות בבית הספר והאפשרויות הפתוחות עבורן בתחומים בהם יש חסמים עבור נערות. וכאלו הבוחרות בבית הספר בגלל המעטפת והמרחב הבטוח שבית הספר מאפשר. בנוסף, ישנן תלמידות המגיעות לענבר מבחירה בפדגוגיה הייחודית- הדגש על ספורט, הלמידה החוץ בית ספרית, והפדגוגיה החדשנית. בפועל- הכיתות בענבר הטרוגניות ומאפשרות מפגש עם מגוון האוכלוסיות בישראל, כולל אוכלוסיות שאינן יהודיות, ועם מגוון של סוגי תלמידות בעלות חוזקות שונות ותחומי עניין שונים. כיוון שתכנית הלימודים במגדר היא תכנית חובה בבית הספר, היה לנו חשוב לבנות אותה בצורה מגוונת שתאפשר לתלמידות מגוונות מבחינת הרקע, הכישורים ותחומי העניין שלהן ללמוד אותה בהנאה ובהצלחה. אנו מאמינות שבכל שקהילת בית הספר תהיה מגוונת יותר, כך קהילת הידע והתמיכה המתהווה שלנו תהיה עשירה יותר, ולכן רלוונטית יותר עבור המשתתפות.

ח. צוות ההוראה

הלל אשד- ביוגרפיה לעיל

אריאלה פוני קרוניש - בוגרת תואר ראשון בהיסטוריה מהאוניברסיטה העברית ותואר שני בלימודי האישה והיהדות ולימודי ארץ ישראל ממכון שכטר למדעי היהדות. נהלה במשך שלוש שנים את המכינה הקדם צבאית "קול עמי" בקרית ענבים, המשלבת בין ישראלים וחו"לניקים. במשך 16 שנים למדה, חנכה והדריכה טיולים בתכנית תיכון של נוער יהודי מחו"ל. מאמינה בחינוך לזהות, פתיחות, חשיבה ביקורתית ולקיחת אחריות.

איה אלון- ביוגרפיה לעיל

מוריה גרין-סטרמן – ביוגרפיה לעיל

תמנע בן-זאב – ביוגרפיה לעיל

עופר יצחקי – בוגר תואר ראשון בתכנית "רביבים" בחינוך ובמקרא, ותואר שני בחינוך יהודי באוניברסיטה העברית, בוגר תכנית "שבילים" למיניות בריאה, מחנך ומורה להסטוריה, מקרא, אזרחות בבית"ס ומוביל את סדרת מגדר של שכבת י"א.

ט. התפיסה הרעיונית של התכנית (הרציונל)

הלמידה בתכנית סובבת ציר מארגן אחד - מגדר - המרושת בחמישה תחומי דעת: סוציולוגיה, משפטים (אזרחות), תקשורת, אמנות וספרות, וכן מעוגן בתרגום הידע בכל שנה לפעילות אקטיביסטית ו/או מנהיגותית של עשייה חברתית. עצם הבחירה ברב תחומיות נובעת מההגדרה הייחודית של מגדר

כדיסציפלינה - אין תחום שאינו נוגע למגדר, ואין תחום אחד שניתן דרכו בלבד להגדיר מגדר מהו, ובוודאי שלא לכונן פרספקטיבה מגדרית מורכבת ומעמיקה. עם זאת, ניתן לראות כיצד לאורך כל שנות הלמידה בתכנית נעשה שימוש מובנה בתחום הסוציולוגיה כתחום מארגן ומרכזי מבחינת ארגז הכלים, השפה ודרכי הלמידה. לצד השפה הסוציולוגית בכל שנה בחרנו לשים דגש על דיסציפלינות שונות, דרכן ניתן לבחון באופן מעשיר ורחב יותר את הסוגיות המגדריות הנידונות בכיתה. כך, למשל, בכיתה י"א נוכל לראות יותר תכנים שנוגעים לעולם המשפטים ולימודי האזרחות, ואילו בכיתה י"ב ייעשה שימוש נרחב יותר בלמידה בתחומי התקשורת, האמנות והספרות. מעבר לדגש זה, בכל שנה שובצו חומרים מכל תחומי הדעת, ובדרך כלל נוכל לראות טיפול במושג או ברעיון דרך שתי זוויות דיסציפלינריות לפחות, וכן באמצעות פעולה מנהיגותית שהתלמידות יפעלו בעולם. מחקרים מראים כי שינוי בחשיבה סטריאוטיפית תלוי בין היתר בבחינה חוזרת של התנהגות או רעיון המתויגים כמגדריים על פני תחומים רבים, בהם נצפות חריגות מהסטריאוטיפ ומופעים מורכבים שלו. כך, ההתבוננות האינטרדיסציפלינרית מסייעת בפירוק ההכללה ומאפשרת להתבונן על כל פרט כפי שהוא ולא על פי שיוכו המגדרי.

התכנית משלבת, אם כן, בין חמשת תחומי דעת, המוסיפים ומעשירים זה את זה ומרחיבים את נקודת המבט וההבנה של התלמידה באמצעות הפעלת חושים, מיומנויות ואינטליגנציות שונות. כלל התמות המרכזיות שיימדו בתכנית, יתפתחו וישתכללו עם כל שנה, בהתאם לגיל ולדגשים של אותה שנה, כאשר ניתן לסמן **ציר אחד של התרחבות**; סביב מעגלי שייכות: מהמעגל הקרוב ביותר – האישי, דרך הסביבה הקרובה ועד לתרבות הכללית, וציר נוסף שעוקב אחר **ההתפתחות הרעיונית של תחום המגדר**; מיצירת הקטגוריות הבסיסיות לחשיבה מגדרית בגל הראשון, ועד לשיח מגדרי פוסט מודרני בן ימינו בגל השלישי והלאה. כך, כיתה י' מהווה שנת מבוא, המניחה את ארגז הכלים הבסיסי לשיח מגדרי פמיניסטי, ומציבה את הקטגוריות הבסיסיות לרעיון המגדר, ברוח הגל הראשון של הפמיניזם. תלמידות ענבר נחשפו לידע רב ופרקטיקות רבות בתחום השוויון המגדרי בשנות החטיבה. אך כיתה י' היא ההזדמנות הראשונה לעגן את הידע בתיאוריות, ברקע היסטוריה, ובהמשגה אקדמית. בשנה זו ייחשפו התלמידות היסטורית וחברתית לרעיונות שעלו בגלי הפמיניזם השונים החל במאה ה-19 ועד ימינו, ואת ארגז הכלים שנאסף בשנת המבוא הן יבחנו תחילה על הקרוב ביותר אלינו: הגוף. בכיתה י"א מעגל העיסוק מתרחב, ברוח הגל השני של הפמיניזם, אל הספירה הביתית ביחידת המשפחה, אל עולם העבודה, ואל החתירה אל מרחב מוגן מאלימות מינית. בכיתה י"ב, יושם דגש על התרבות הכללית, על הבניות חברתיות ותרבותיות, על סוגיות של זהות וחקירת זהות, וברוח הגל השלישי של הפמיניזם ייבחנו דרכי הייצוג של זהויות מגדריות שונות במרחב זה. באופן טבעי מושגים ורעיונות מרכזיים ישובו ויעלו בשנים שונות בהקשרים שונים, כך שההבנה וההפנמה שלהם יעמיקו ויקבלו משנה תוקף דרך הראיה המורכבת והמרוכבת שתיווצר בקרב התלמידות.

אנו מודעות לכך שההתבוננות דרך מושגים כמו הגמוניה, יחסי כוח והבניה חברתית על אלפי שנות פטריארכיה, בהעמקה בכל תחומי החיים, האישיים והציבוריים כאחד, עלולה להיות חוויה מייאשת ומרפת ידיים. על כן לאורך כל שנות הלימודים בתכנית יושם דגש מרכזי בתהליך הלמידה על **עידוד ופיתוח תחושת הערך אצל נערות מתבגרות**, עידוד גישה אופטימית לחיים, אמונה בעצמן וביכולתן להתמודד ולמצוא פתרונות, המתאימים להן, בהתמודדות עם משימות החיים. כמו כן, שילבנו אל תוך התכנים את ההיבט של פעולה אקטיביסטית שמטרתו לעודד את התלמידות לפעול בתוך העולם מתוך

הידע שהן צוברות ובכך לראות את עצמן כמובילות ומשפיעות על סביבתן. התכנית תייצר אלטרנטיבות מתוכן הן יוכלו לצאת ולפגוש, ביתר אומץ והיכרות עצמית את החיים עצמם: ההשתייכות החברתית, החבר/ה, ביה"ס, בחירת מקצוע, היחסים עם המשפחה, אינטימיות וכו'. המשימות השונות יעודדו את התלמידות לגבש ולזקק עמדה אישית ומגוונת ביחס לנושאים השונים שנידונים בכיתה. בהתאם גם יעלו קונפליקטים בין המסרים והנורמות של משפחת המקור ושל קבוצת השוות, ולעיתים גם התנגשויות הנובעות מתפיסות אישיות ואינטואיציות. המרחב הבטוח מיועד לאפשר התלבטויות, לערער על המובן מאליו ומתוך כך לחזק את תחושת הערך העצמי ולהעביר מסר שניתן לשנות. הדיונים כוללים מעבר למגדר גם שאלות רחבות יותר של זהותם המתפתחת כגון דת ותרבות, פוליטיקה ולאום.

כפועל יוצא של הדגש הנ"ל, בחרנו לייצר בכל שנה אפיק של **פעולה אקטיביסטית**, דרכו יוכלו התלמידות לפעול, בקני מידה משתנים, למען שינוי המצב החברתי-המגדרי הקיים. לתפישתנו החיבור בין תהליכי הלמידה וההעמקה לבין פעולה ועשייה משמעותיות בעולם מהווה נדבך קריטי הן בתהליך גיבוש העמדות האישי של התלמידות, והן בפיתוח תחושת הסוכנות שלהן - כנשים צעירות שיכולות וצריכות לפעול בתוך החברה למען סדר חברתי טוב יותר, ולהשמיע את קולן אל מול תופעות דכאניות בתרבות ובחברה. כך, למשל, בכיתה י' פרוייקט האקטיביזם יעשה במסגרת היחידה על גוף ומיניות בריאה כאשר התלמידות ידרשו להוביל מהלך לעידוד מודעות לנושאים שעלו ביחידה בקרב תלמידות החטיבה. ואילו בכיתה י"ב הן כבר ידרשו להוביל יום שלם של למידה, מפגש ועשייה סביב בעיה חברתית מגדרית שהן יחקרו במסגרת סמינר הסיום של המגמה. חשוב לציין שהחיבור הבסיסי בין התאוריה למעשה הוא אחד מעמודי התווך של ביה"ס, כך שהשפה היזמית והפעילה, מוכרת לתלמידות עוד מימי חטיבת הביניים ומשתלבת באופן טבעי בנוף הבית ספרי.

הנדבך האחרון עליו בנוי רציונל התכנית הוא דרכי הלמידה, שכן "המדיום הוא המסר". תכנית הלימודים צמחה מ**פדגוגיה פמיניסטית** המובילה שינוי מהותי בפרקטיקות החינוכיות, בידע ובתכנים הנלמדים. מגדר איננו רק מקצוע הכולל תיאוריה ושינון אלא תחום דעת המייצר קשר בין התיאוריה לפרקטיקה,

לעולם הלומדות, תנועה דו סיטרית באמצעות ריבוי דיונים המעודדים הצגת דוגמאות ותכנים מעולמן; משימות יצירתיות המתייחסות לשגרת יומן; ניתוח ביקורתי של טקסטים; מניפה של סרטים, סיורים, הרצאות אורחים/ות; משימות חקר, פרזנטציות; צפייה וניתוח יצירות אמנות המלווה בהתנסות בטכניקות ובמימוניות שיהפכו רעיון מופשט לאובייקט מוחשי. חשוב לנו בכל עת לבחון האם אנחנו מיישמות את מה שאנחנו פועלות למענו *Do we practice what we preach?* . כמי שפועלות שינוי ומשמשות מודל לתלמידות עלינו לשים לב כי העבודה והערכים אותם אנו שואפות לקדם כלפי חוץ מקבלים ביטוי גם בתוך הלמידה. כחלק מתפישה זו גם חשוב בעינינו שהלמידה לאורך שלוש שנות התיכון תעשה דרך מספר נשות חינוך, מתחומי ידע שונים, ובעלות עמדות וסגנונות הוראה שונים. כך בכל שנה יפגשו התלמידות במסגרת התכנית לפחות שתי מורות שונות, מתחומי דעת שונים, כשלצדן, כמובן, יופיעו לא פעם דמויות מרכזיות מבית הספר בכלל, ובסדרות - מהחברה שבחוץ, כדמויות נוספות המעשירות את השיח המגדרי בכיתה ומחוצה לה.

באותה רוח, בחרנו בכל שנה ביחידה אחת אשר יושקעו בה משאבים של סדרה ללמידה חוץ כיתתית. אנו רואות חשיבות עליונה בחיבור שבין הדיון התיאורטי שבכיתה לבין העולם שבחוץ. מחקרים מראים כי חשיפה לנשים מובילות ומעוררות השראה בתחומן, והיכרות עמן, מחזקת באופן משמעותי עבור נערות

את תחושת המסוגלות שלהן לפרוץ את תקרת הזכוכית, ולפעול בתחומים מגוונים ובדרכים שונות מהמקובל בחברה. בתוך הסדרות ילמדו התלמידות את התכנים דרך מפגש בלתי אמצעי עם נשים ואנשים מעוררי השראה, הפועלים באופן אקטיבי לשינוי המציאות החברתית-מגדרית. אין לנו ספק כי הלמידה בדרך זו, הן ברמה האינטלקטואלית והן ברמה החווייתית, תעמיק את הזיקה של התלמידות ללימוד התכנים המובאים בתכנית.

י. מטרת התכנית

מטרת העל

לפתח בוגרות בעלות פרספקטיבה מגדרית מורכבת ואותנטית, המושתתת על ידע, ערכים והתנסות אישית, ובעלות רצון ותחושת מסוגלות לפעול למען שוויון מגדרי בקהילה, בחברה ובתרבות.

מטרות בתחום הידע:

- הלומדות ירכשו את עקרונות היסוד ומושגי הבסיס של לימודי הסוציולוגיה
- הלומדות ירכשו ידע מעמיק בלימודי מגדר מהמאה ה-19 ועד ימינו, ייחשפו לתאוריות מגדריות מרכזיות ויתוודעו למושגי יסוד בתחום.
- היכרות עם מקורות מגוונים מתחום הספרות, האומנות, ההיסטוריה, הקולנוע והמשפטים שיילמדו דרך פריזמה מגדרית.
- הלומדות יעמיקו בסוגיות מגדריות אקטואליות תוך היכרות עם הקשרים תרבותיים וחברתיים מגוונים בארץ ובעולם.

מטרות בתחום המיומנויות:

מיומנויות קוגניטיביות:

- הלומדות יפתחו יכולת דיון מעמיקה בסוגיות חברתיות ומגדריות מתוך הבנה של מורכבות החיבור שבין התיאוריה לביטוייה השונים במציאות.
- הלומדות יפתחו יכולת קריאה ביקורתית, רגישה ומודעת מגדרית של מקורות שונים, תופעות חברתיות ואירועים היסטוריים ואקטואליים.
- הלומדות ירכשו כלים סוציולוגיים כדרך להבנת העולם והחברה ויתנסו בפרקטיקות שונות של מחקר בתחום זה.
- הלומדות יצליחו לחשוב בצורה משוחררת מהבניות חברתיות על עולמן ועל החברה בה הן חיות ויוכלו לדמיין מבנים חברתיים אלטרנטיביים.
- הלומדות יפתחו חשיבה בין-תחומית: ידעו לחבר עולמות תוכן שונים, ולהשתמש בכלים משדות מגוונים בדרך בה הן מפרשות מקורות, אירועים ומצבים.

מיומנויות תוך אישיות:

- הלומדות יפתחו יכולת התבוננות פנימית ורפלקטיבית תוך התמודדות עם התנגדויות וקונפליקטים פנימיים.
- הלומדות יגבשו זהות מתוך בטחון עצמי, דימוי גוף חיובי ותפישה מינית ומגדרית משוחררת מהבניות חברתיות.
- הלומדות יפתחו אומץ לב ותחושת מסוגלות לגבי יכולתן להשפיע על המציאות ולשפר את החברה בה הן חיות.
- הלומדות ירכשו בטחון בעמידה מול קהל ובהשמעת הקול האותנטי שלהן.

מיומנויות בין אישיות:

- הלומדות יפתחו סולידריות ותחושת sisterhood ביחס לקבוצת השוות שלהן ולנשים בכלל.
- הלומדות יפתחו רגישות תרבותית, כלומר, יהיו מודעות לשוני ולדמיון בין א.נשים מקבוצות שונות וייתחסו אל האחר. תוך השהיית השיפוטיות ומתוך הערכת תרומתן של מגוון דעות ותפישות לחברה כולה.
- הלומדות יפתחו מודעות לאי שוויון מגדרי ויפעלו, מתוך תחושת אחריות חברתית, לשינוי המציאות במעגלי המשפחה, הקהילה והחברה.
- הלומדות ישכללו את יכולתן לעבוד כחלק מצוות מתוך שיח מכבד וכן, ומתוך הכרה בתרומת האחת לעבודת הקבוצה כולה.
- הלומדות ישפרו את יכולותיהן בהצגת עמדות וטיעונים בפרזנטציה, בדיבייט ובדיון חופשי באופן מכבד ומשכנע.

מטרות בתחום הערכים

- הלומדות יכירו בחשיבותה של הזכות לשוויון בכלל, ולשוויון מגדרי בפרט, על ביטוייה השונים בתקופות ובחברות שונות.
- הלומדות יפתחו רגישות תרבותית וישכללו את יכולתן לפגוש א.נשים מקבוצות זהות שונות משלהן מתוך עמדה של פתיחות, סובלנות ואמפתיה.
- הלומדות יפעלו מתוך אהבת האדם וכבוד האדם באשר הוא אדם למען שיפור פני החברה בה הן חיות.
- הלומדות יכירו בחשיבות של רחב אופקים ומגוון נקודות מבט ככלי חיוני להבנת העולם וליכולת לפעול בתוכו וישכילו ללמוד דרך מפגשים עם מקומות וא.נשים כשם שהן לומדות מטקסטים ומשעורים.

יא. דרכי הוראה - למידה

אוריינות מידע - פיתוח המיומנות של אוריינות מידע תילמד ותיושם באופן ספירלי לאורך שלוש שנות המגמה. בשנה הראשונה התלמידות תתעמקנה בארגון המידע והצגתו, בשנה השניה הן תשכללנה את היכולת לנתח מידע מנקודות מבט שונות ולהציג אותו בצורות מגוונות, בשנה השלישית נתמקד במסגרת עבודת החקר, בו יידרשו התלמידות לאתר מידע, לנתח אותו ולהציג אותו מנקודת המבט שלהם.

אוריינות גלובלית - נושא המגדר הינו נושא גלובלי ראשון במעלה. ככזה, התלמידות ייחשפו לנושא המגדר במקומות שונים בעולם- ייחשפו לטקסטים שנכתבו דרך משקפים תרבותיים שונים ויכירו כיצד שינויים ותהליכים היסטוריים השפיעו באופן גלובלי על שינוי נורמות ותפיסות עולם חברתיות ופוליטיות. החלק של האקטביזם שיתקיים בכל יחידה יעודד אוריינות גלובלית תוך היכרות עם עשייה מגדרית בכל העולם.

חשיבה ביקורתית - לאורך כל שלוש השנים ידרשו התלמידות לקרוא, לבחון, ולנתח טקסטים, אירועים, ומקורות מידע מנקודות מבט שונות, לדון בהם ולבחור נקודת מבט שהן מזדהות איתה. פיתוח המיומנות יתקיים באופן ספירלי כאשר בכל שנה תהיה העמקה ושכלול של מיומנות חשיבה ביקורתית. חשוב לציין, שכבר בשנות החטיבה בענבר זוהי מיומנות נלמדת באופן יותר מודרך ומלווה, ובשנות התיכון תהיינה הזדמנויות רבות לתרגל את המיומנות, הן כקבוצה והן כלומדות עצמאיות.

חשיבה יצירתית - חשיבה יצירתית מאפשרת לתלמידות לבטא את הידע, העמדות והרגשות שלהן בדרכים מגוונות. מעבר לכך, חשיבה יצירתית נדרשת בכדי לפתח את הדמיון הפוליטי - להצליח לדמיון עולם אחר, טוב יותר אליו יוכלו התלמידות לשאוף, ולפעול למען כינונו. בתכנית הלימודים התלמידות יקבלו כלים לפיתוח היצירתיות שלהן- הן בחיבורים שהן יידרשו לעשות בין נושאים ותחומים, והן בפרויקטים יצירתיים עיוניים- כגון ניירות עמדה, דיבייט, הוראת עמיתות ופרזנטציות. במטלות השונות התלמידות יידרשו הן לתוצר עיוני והן לתוצר אומנותי/יצירתי.

הכוונה עצמית - לומדת עצמאית היא מיומנות שבית הספר שם עליו דגש כבר בשנות החטיבה. בתכנית הלימודים התלמידות יידרשו לניהול עצמי נרחב באמצעות תרגילים, פרויקטים, קבוצות דיון, חקר וניהול תהליך הלמידה שלהן. פרויקט הסיום בכיתה יב יצריך מהתלמידות רמה גבוהה ביותר של יכולת תכנון, בניה, חיבור בין רעיונות ומקורות מידע, ויישום מיומנויות של הכוונה עצמית. חלק גדול מהלמידה, ובתוכן סדרות הלמידה מחוץ לבית הספר, דורש מהתלמידות גמישות מחשבתית ומעשית בלמידה בסביבות משתנות.

ביסוס חווית קהילה מכוונת sisterhood - היכולת לשנות את המציאות בה אנו חיים, מבוססת על ידע, אך עוד יותר מכך- מבוססת על אנשים. ההיסטוריה הוכיחה שאמנם מהפכות ושינויים פעמים רבות הותנעו על ידי מנהיגה יחידה. אך קבלה תנופה וכוח מבני אדם שהלכו אחרי הרעיון ובנו את הכלים ליישום שלו. תכנית הלימודים בנויה כך שהקהילה/הקבוצה היא ערך מרכזי. חלק גדול מהלמידה תיעשה בקבוצות, החלק האקטביסטי והיזמי מתקיים בקבוצות, וכן פיתוח חשיבה ביקורתית בנויה על מתודות של דיון ושיח עמיתות.

קהילת ידע ופלורליזם - קהילת ידע היא ערך המבוסס על ההבנה שיחסי כוחות, יחסי רוב מיעוט ואי שוויון נקבעים פעמים רבות מתוך תפיסה היררכית של ידע. תכנית הלימודים במגדר מעודדת את התלמידות

לחוות ידע ממקום לא היררכי, כעובר בצורה רשתית בין חברות וחברי קהילת הידע. הביטויים של קהילת הידע הם עידוד כלל התלמידות, מכלל הרקעים, הזהויות והמסורות - להביא את הידע שלהן לתוך הלמידה. כמו גם הסילבוס שכולל חשיפה לזרמים שונים, זהויות שונות- ומעודד מתן ביטוי למגוון רחב של דעות וגישות.

סדרות התלמידות בקהילה - אחת מתכניות הדגל של בי"ס ענבר מכיתה ז' ועד י"ב היא תכנית התלמידות בקהילה, במסגרתה בכל יום שלישי אנו מקיימות תכנית לימודים התנסותית, חוץ בית ספרית. התכנית בנויה על ההבנה המוכחת מחקרית שרול מודלינג (role modeling) ומפגש בלתי אמצעי עם נשים מובילות בתחומים שונים, הינה חוויה משנת מציאות עבור נערות ועבור נשים. בחינת האפשרות To be what you see. דהיינו, כאשר נערות צעירות נחשפות שוב ושוב לנשים מובילות בתחומים שונים, במקום עבודתן ובמקום עשייתן, הן מפנימות בצורה בלתי אמצעית את ההזדמנויות הפתוחות בפניהן. אין תחליף למסר מהסוג הזה שיכול לשנות את חוקי המשחק בתחום המגדרי. בכל שנה עוברות התלמידות 3 סדרות, כל אחת שוות ערך ל-60 שעות לימוד ונסובה סביב נושא מאגד אחד. במסגרת הסדרות התלמידות פוגשות נשים מובילות בתחומי התוכן של הסדרה, עמותות וארגונים, גורמים משני מדיניות, מסיירות באתרים רלוונטים, לוקחות חלק בסדנאות העשרה ופיתוח - כל זאת כחלק מתהליך למידה מעמיק ומקיף.

מודעות חברתית ואקטיביזם - תכנית הלימודים במהותה עוסקת בסוגיות חברתיות ובהשפעתן על אוכלוסיות וקבוצות שונות בחברה. לימודי מגדר נועדו לפתח מודעות חברתית, חשיבה ביקורתית ואף תחושת אחריות ורצון לשנות את פני החברה. בתכנית נפתח כלים להתבוננות אמפתית וביקורתית על מגוון סוגיות וקבוצות אוכלוסיה תוך דגש על קידום שוויון ובניית חברה הטרוגנית שמעודדת ערכים של כבוד וקבלה. מסיבה זו כבר בכיתה י' תוקדש סדרת התלמידות בקהילה למפגש עם אוכלוסיות מגוונות בירושלים. אנו תקווה שסדרה זו תשפיע על כל שלוש שנות הלימוד בהפיכת הדיון בכיתה למורכב ורגיש תרבותית, ומודע לצורות ולמצבי חיים שונים מאלה המוכרים לתלמידות הכיתה. בכל שנת לימודים ישתתפו התלמידות בפעולה אקטיביסטית בסדר גודל משתנה ובמעגל השפעה משתנה, ובשלב האחרון של התכנית, בסמינר י"ב, נבקש לעודד את הלומדות לנתב את המודעות החברתית והרגישות הרב תרבותית שנרכשה לאורך שנות התיכון לכדי מחקר ביקורתי ועשייה אקטיביסטית.

יב. דרכי הערכה

כיתה י' (30%)					
אחוז מהציון השנתי	קריטריונים להערכה	פירוט	אירוע הערכה	שעות הוראה ליחידה	יחידה
20%	זיהוי וניתוח מפורט ומשכנע של 3 מהמושגים שנלמדו דרך האנסין	ניתוח אנסין (יצירה ספרותית/ אומנותית/ מקרה אקטואלי) סביב מושגים שנלמדו ביחידה	מבחן	32	ארגז מושגי יסוד
20%	קיום ראיון, עיבוד משכנע של הסיפור האישי לכדי תובנות חברתיות עקרוניות, יישום של המושגים שנלמדו ביחידה	כל תלמידה תערוך ראיון איכותני עם אישה מבוגרת בחייה (מעל גיל 70) ותשמע ממנה על השינויים שהיא ראתה בימי חייה וזכרונות מהדור שלפניה בסוגיות בהן עסקנו לאורך היחידה. לאחר הראיון התלמידה תתמלל אותו ותעבד אותו לכדי עבודה כתובה.	כתיבת עבודה בעקבות ראיון איכותני עם אישה מבוגרת בחיי	32	הגל הראשון והגל השני של הפמיניזם
10%	משימת צפייה עצמאית בסרט ויישום המושגים שנלמדו ביחידה עליו, התייחסות לאחד המאמרים ורפלקציה אישית על התהליך כולו	יישום התכנים שנלמדו ביחידה על קטעים מתוך סרטים, וחיבור של התכנים לעולמן של התלמידות דרך בחירה וניתוח של סצנה מסדרה או סרט לבחירתן	צפייה מונחית בסרט	26	גופינו עצמיותנו
30%	הכנת תצפית ועיבודה, הכנת שאלון ועיבודו, כתיבה רפלקטיבית על המהלך כולו, הפקת תוצר יצירתי שמשקף את התהליך ואת הרפלקציה באופן שמביע את הקול שלהן.	לאורך מפגשי המנטורינג התלמידות יערכו תצפית, ראיון ורפלקציה. בסיכום הסדרה הן יפיקו תוצר יצירתי בעקבות מה שהן עברו בהתנסות.	סיכום מחקר שדה באופן יצירתי	60	נשים בשוק העבודה
20%	הגשת מטלות שוטפות מלאות, נוכחות בשיעורים והשתתפות פעילה בדיונים ובפעילויות השונות.	נוכחות סדירה, השתתפות פעילה בכיתה ובדיונים, שיעורי בית, סקר עמדות, פינת השפה, משימות קריאה וכתביה קצרות, הכנת שאלות.	תלמידאות ומשימות שוטפות	סה"כ 150 ש"ש	כל השנה
כיתה י"א (30%)					
אחוז מהציון השנתי	קריטריונים להערכה	פירוט	אירוע הערכה	שעות הוראה ליחידה	יחידה
15%	חשיבה תכנון והפקה של קמפיין אלטרנטיבי, הגשה לצד דף עמדה המסביר את הרציונאל שמאחורי	יצירת קמפיין אלטרנטיבי למוצר צריכה באופן שמציע	יצירת קמפיין אלטרנטיבי	22	האישי הוא הפוליטי-

	הקמפיין ומשווה אותו לחסרים שנמצאו בעולם הפרסום הקיים.	"תיקון" או ראייה מגדרית מיטיבה.			מיתוס היופי
20%	שליטה במושגים המרכזיים של כל גל, יכולת להשוות בין תקופות, הבעת דעה ביחס לסוגיות מרכזיות	הבחינה תבדוק את השליטה של התלמידות במושגים המרכזיים של כל אחד משלושת גלי הפמיניזם ואת השינויים המשמעותיים שהם יצרו בחברה	מבחן מסכם על כל היחידות ההיסטוריות	32	הגל השלישי ותאוריות של גבריות
20%	הכנה מדוייקת של הראיון, קיום ראיון, כתיבה מעבדת המשקפת יכולת הפשטה ובקיאיות במושגים שנלמדו ביחידה	תכנון וקיום של ראיון עומק איכותני בנושא נבחר מתוך יחידת משפחה, תמלול ועיבוד שלו לתובנות חברתיות-מגדריות שנלמדו מהסיפור האישי.	ראיון איכותני בסוגיה מתוך יחידת משפחה	36	משפחה
25%	דף לימוד שמשקף הבנת עומק של היחידה, בחירה של מקורות רלוונטים ומגוונים, העברה בהירה מבוססת ידע של דף הלימוד, כתיבת הסבר לבחירות של דף הלימוד, רפלקציה	לאורך הסדרה התלמידות יחשפו לשסעים השונים בחברה הישראלית ולהיבט המגדרי של כל אחד מהם, בסוף כל יום נושא התלמידות מגישות עבודת סיכום קצרה, ובסוף התהליך הן בוחרות להתמקד בנושא שעניין אותן במיוחד, ובנות דף לימוד שמועבר לשכבה ולהורים בערב הסיום החגיגי של הסדרה	בניית דף לימוד והעברתו	60	מגדר בירושלים - הגל השלישי
20%	הגשת מטלות שוטפות מלאות, נוכחות בשיעורים והשתתפות פעילה בדיונים ובפעילויות השונות.	שיעורי בית, סקר עמדות, משימות קריאה וכתיבה קצרות, דיבייט, שאלון בין דורי, השתתפות פעילה בכיתה ובדיונים	תלמידאות ומשימות שוטפות	סה"כ 150 ש"ש	כל השנה
כיתה י"ב (40%)					
אחוז מהציון השנתי	קריטריונים להערכה	פירוט	אירוע הערכה		יחידה
15%	בחירת דילמה מהותית מתוך החומר שנלמד ביחידה, הכנה רצינית בזוגות תוך הישענות על הטקסטים שנלמדו בכיתה, כתיבה טיעונית משכנעת והצגה מול קהל.	בנייה והצגה של דיבייט סביב דילמה נבחרת בשיח מגדרי פוסט מודרני	דיבייט	24	קשת זהויות
20%	יישום המושגים, בקיאיות בפסקי הדין ובמקורות הביבליוגרפיים, התייחסות לסוגיות מרכזיות מהיחידה, כתיבה טיעונית.	גיבוש וניסוח הצעת חוק העוסקת במרחב מיני בטוח לנשים ולגברים, על סמך מחקר מקדים וקריאה בהצעות החוק הקיימות ומתוך הדיונים שנידונו בכיתה ביחידה זו	הגשת הצעת חוק	40	מרחב בטוח me too#1

25%	שימוש ב-5 פריטים ביבליוגרפיה, סקירה היסטורית של הבעיה בישראל, זיהוי כל הגורמים המעורבים והעמדות השונות (ערכים) תוך פיצול לפן הקוגניטיבי, הרגשי וההתנהגותי, גיבוש עמדה מנומק ומשכנע של התלמידות ביחס לבעיה ולאופן שבו יש לטפל בה.	כתיבת עבודה עיונית מקיפה על בעיה חברתית מגדרית בוערת	כתיבת עבודה מחקרית על בעיה חברתית	46	בעיה חברתית מגדרית
20%	עבודת צוות, רציונאל בהיר, הובלה רצינית של כלל המפגשים ביום, תפעול היום כולו, רפלקציה וסיכום.	ארגון והובלה של יום למידה ועשייה סביב הבעיה החברתית שנחקרה	תכנון והובלה של יום שיא בנושא שנחקר	40	סמינר י"ב סביב חברה ומגדר
20%	הגשת מטלות שוטפות מלאות, נוכחות בשיעורים והשתתפות פעילה בדיונים ובפעילויות השונות.	שיעורי בית, סקר עמדות, משימות קריאה וכתובה קצרות, דיבייט, דו"חות צפייה, השתתפות פעילה בכיתה ובדיונים	תלמידאות ומשימות שוטפות	סה"כ 150 ש"ש	כל השנה

יג. מפרט התכנים

כיתה י'

לאחר שלוש שנים בחטיבת הביניים של ענבר, כיתה י' מהווה בראש ובראשונה קפיצת מדרגה בכל הנוגע לפרספקטיבה המגדרית של התלמידות; אם עד שנה זו הן עסקו במגדר על פניו השונים דרך תחומי הלימוד השונים, סדרות ההתלמדות בקהילה, ודרך השיח בשיעורי ענבר ובבית הספר בכלל - בכיתה י' הן מקבלות לראשונה **פלטפורמה לעיבוד מושגי ואינטלקטואלי** של אותן חוויות וחלקי רעיונות לכדי מושגי יסוד ותאוריות. על כן מרבית השנה בנויה כשנת **מבוא למגדר** - ארגז כלים בסיסי בסוציולוגיה לשיח על חברה בכלל ועל מגדר בפרט, היכרות עם הגלים השונים של הפמיניזם ועם ההתפתחויות של התאוריות המגדריות אל תחומי הגבריות והקוויר. דרך הלימוד המבואי וההמשגות הללו אנו מקוות להעניק לתלמידות מקום לארגן ולחדד את עמדותיהן, ולהתחיל לזהות את האני מאמין שלהן עצמן, בתוך העולם הרחב של השיח המגדרי.

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
ארגז מושגי יסוד	32	היכרות עם מושגי יסוד בסוציולוגיה ומגדר				

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
היכרות ראשונית עם התכנית						
זהות והיכרות	2	זהות: האני והאחר/ת, זהות וחברות שאלון עמדות	היכרות: התלמידות יערכו תיאום ציפיות בנוגע לתכנית ולמגמה, התלמידות יכירו זו את זה דרך פריזמת הזהות המגדרית. התלמידות יכירו את הכלי המחקרי "שאלון עמדות" ויתנסו בו.	קולי – האני במראה (מיחידת זהות) מצא מין את שוויונו	משחקי היכרות, מעגלי שיח, דיון. העברת שאלון עמדות, הכירות עם תפיסותיהם, לפני תחילת התוכנית.	
מין ומגדר – מושגי יסוד בסוציולוגיה ויישומם בתחום המגדר						
מושגי יסוד	6	מושגים: תרבות, ערכים, נורמות, סימנים, סמלים, זהות, תרבות משנה, סוכני חברות: קבוצת השווים. משפחה, תקשורת	התלמידות ייחשפו באופן ראשוני למושגים מרכזיים בסוציולוגיה.		קריאה ביצירה ספרותית/מחקר אנתרופולוגי/צפייה בסרט ודרכו עיבוד של המושגים הנלמדים במצגת	
מגדר, מין, להט"ב	4	מין, מגדר, להט"ב	התלמידות יכירו ויישמו את המושגים מין, מגדר, להט"ב.	ללמוד פמיניזם, מקראה, "מבוא". תקציר מעבר למיניות מקראה, "מבוא". תקצירים.	עבודה בקבוצות סביב המאמרים.	שיעורי בית: ניתוח מושגים בהקשר של סיפור אישי
הבנייה חברתית ופטריארכיה						
הבנייה חברתית	4	הבנייה חברתית, היררכיה,	התלמידות יכירו את המושגים הבנייה חברתית,	תקציר בעברית של ברגר ולקמן	מצגת ועבודה	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
		פטריארכיה, הגמוניה ריבוד חברתי	היררכיה, פטריארכיה, הגמוניה ואת תהליך המיסוד.		בקבוצות על המושגים	
הבנייה חברתית מגדרית	4	הבנייה חברתית מגדרית וסוכני החיברות, מינניות (סקסיזם), שוויניזם, מיזוגניה.	התלמידות יקשרו ויישמו את המושגים הנלמדים בחייהן, וידעו לזהות את סוכני החיברות המשפיעים עליהן.	בג"צ אליס מילר	היכרות עם המושגים ויישומם דרך מקרה מקרה אקטואלי	מטלת כתיבה: ניתוח מקרה אקטואלי על בסיס המושגים ותקציר המאמר
שפה מגדרית	2	שפה וסלנג כראי לחברה.	התלמידות יבחנו את השפה כמשקפת ומעצבת מציאות מגדרית	1. אלבין – איגנפלד, שפה שלו שפה שלה 2. ששון לוי, זהויות במדים 3. איזנרייך, דברו אלינו	עבודה בקבוצות על תקצירי 2-3 מאמרים ודין במליאה + השקת פינת השפה: לאורך השנה התלמידות יתבקשו לאסוף מושגים, מילים, מטבעות לשון וסלנג שיעמיקו את הדיון בשפה המגדרית.	
10		סטריאוטיפים ודעות קדומות				
סטריאוטיפים	2	סטריאוטיפים תלויי מוצא סטריאוטיפים מעמד חברתי סטריאוטיפים מגדריים	התלמידות יכירו סטריאוטיפים ודעות קדומות כמנגנון חשיבה בסיסי של קטגוריזציה ויבנו באופן מעמיק את יתרונותיו וחסרונותיו.	1. קוליק: סטריאוטיפים מגדריים בקרב מתבגרים. 2. אורטנר: נשים לטבע כמו גברים	זיהוי סטריאוטיפים ופירוקם דרך צפייה במערכונים ישראלים מתקופות שונות.	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
נסיכים ונסיכות - סטראוטיפים מגדריים מילדות	4	סטריאוטיפ דעה קדומה הבניה חברתית	התלמידות ידעו לזהות סטריאוטיפים בחברה בכלל, ובפרט בתודעה של כל אחת מאיתנו. התלמידות יבחינו בשינויים בסטריאוטיפים המגדריים בקולנוע לילדים לאורך המאה ה-20 וה-21	לתרבות. 3. דה-בובאר, מבוא סרטי דיסני ופיקסאר לילדים	צפייה בקורתית בקטעי סרטים של דיסני ופיקסאר משנות ה-50 ועד היום.	התלמידות יבחרו בקבוצות קטע שמעניין לנתח מתוך סרט דיסני לבחירתן, יציגו אותו ויציעו את הניתוח המגדרי שלו לכיתה.
סטראוטיפים בגיל ההתבגרות	2	הסללה הבניה חברתית גיל ההתבגרות	התלמידות ילמדו על חשיבה סטריאוטיפית בגיל ההתבגרות, ויישמו חשיבה ביקורתית על סטריאוטיפית ביחס לשלב בו הן נמצאות בחיים.	קריאת תקציר מאמר אקדמי (קוליק) בקבוצת עבודה והצגתו במליאה. משחק האסוציאציות של "מכנה משותף" - הסללה למגמות בתיכון.		
מבחן ליחידת המבוא	2	מבחן ביניים	התלמידות יסבירו במילים שלהן את המושגים שנלמדו ביחידה ויישמו אותם על טקסטים שלא נלמדו (אנסין)		מבחן	ניתוח יצירה ספרותית/אומנותית/מקרה אקטואלי סביב 3 מושגים מאלה שנלמדו ביחידה. 20%

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
ההיסטוריה של התנועה הפמיניסטית	32		היסטוריה ותיאוריה: הגל הראשון והגל השני של הפמיניזם			
	14		הגל הראשון של הפמיניזם			
הגל הראשון של הפמיניזם - התחלה	6	סופרג'יסטיות, זכות בחירה, סנקה פולס, שוויון פורמלי	התלמידות יכירו את הרקע ההיסטורי לגל הראשון של הפמיניזם, יקראו במניפסט מכונן של התנועה ויגזרו מתוכו תובנות על מצבן של נשים בתקופה זו.	הצהרת העמדות של סנקה פולס	כיתה הפוכה	מטלות שוטפות להגשה שמלוות את הקריאה
הגל הראשון של הפמיניזם - הגות והעמקה	6	האנך השקוף, ההסטוריה הנעלמה של נשים, השכלת נשים	התנסות בקריאה של טקסטים מכוננים מהתחום, התמודדות עם חשבת עומק ביחס למה שהגל הראשון קידם, מעבר לשוויון הפורמאלי, הבנה הסטורית	קטעים מתוך "חדר משלך" ו"המין השני" סימון דה בובואר		כתיבה יצירתית
סיכום דרך ראיון	2		חיבור בין המושגים הסוציולוגיים שנלמדו ביחידה הראשונה לבין המושגים ההיסטוריים לחיים האמיתיים דרך ראיון		עבודה עצמאית על עיבוד ראיון	עבודה בעקבות ראיון עם דמות נשית מבוגרת בח" התלמידה 20%
	18		מבוא לגל השני של הפמיניזם			
הגל השני של הפמיניזם -	6	אפליה על רקע מגדרי, פטריארכיה,	התלמידות יכירו את הרקע ההיסטורי לגל	צפיה בסרט: סופרג'יסטיות	קריאה מודרכת ודיון	שאלון בין דורי על משק הבית,

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
הבעיה שאין לה שם		דיכוי, תפקידים בתוך המשפחה	השני של הפמיניזם, יקראו בטקסט מכונן של התקופה ויגזרו מתוכו תובנות על מצבן של נשים בתקופה זו ועל שינוי הכיוון של התנועה הפמיניסטית	הבעיה שאין לה שם/ בטי פרידן חוף מבטחים/ אליס מונרו		חיבור מסכם
נשים בהלכה היהודית	6		העמקה בדילמות של הגל השני דרך טקסטים מהמקורות היהודיים, תרגול מיומנויות דיון על טקסט במתודה של בית מדרש	משניות ממסכת כתובות	בית מדרש	בניית דף מקורות ללימוד ליום האישה לשאר ביה"ס
הומוסקסואליות ולסביות	6	הומוסקסואליות ולסביות	התלמידות יחשפו לזרם חדש ודומיננטי שהיום ההשפעה שלו הפכה לעיקרית בשיח המגדרי-דרך הרעיונות של הפרדה מגדרית והומוסקסואליות כחלק ממהלך השינוי החברתי	מניפסט רדסטוקינג		דיבייט על הפרדה מגדרית
הגל השני - גופינו עצמיותנו	26	גוף				
	10	דימוי גוף				
דימוי גוף היום: נערים ונערות	2	דימוי גוף: נערות ונערים בדור המסכים	התלמידות יזהו השפעות על דימוי גוף במדינות השונות ויפתחו ראייה ביקורתית על דימוי הגוף ואידיאל היופי שייצוגי הגוף במדינות אלה מکتביים	Obsessed with my Body (נערים - יס דוקו)	מצגת, נערות, נערים ודימוי גוף	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
דימוי גוף בתעשיית המוסיקה	4	אמצעי התקשורת והשפעתם: דימוי גוף במסכים	התלמידות יחקרו את האופן בו מוכתב אידיאל היופי על ידי תעשיית המוזיקה כסוכנת חיברות דרך צפיה ביקורתית בקליפים פופולאריים	קליפים בנושא	בחירת 3 קליפים, יצירת מחוון עצמאי לניתוח (כולל הקטגוריות)	
השפעות דימוי גוף אידיאל היופי- תזונה, הפרעות אכילה וחיטוב	4	אכילה, תזונה, אנורקסיה, בולמיה, תת משקל	התלמידות יכירו נתונים הקשורים בהפרעות אכילה בקרב נשים וגברים ובקרב בני נוער בפרט. וייחשפו וידונו בהשפעות בתחום זה של מודל היופי	אנורקסיה ישראלית – גולדין 2002	סרטון ודין בעקבות התקציר	
מיניות	16				מיניות: עבודה מעורבת במתודות מתחום הנחיית הקבוצות אפשרות לעבודה עם עמותת "נשים לגופן" המתמחה בתחום	
אנטומיה	2	אנטומיה	התלמידות יחשפו לאנטומיה של מערכת הרבייה הנקבית והזכרית, ידונו במיתוסים סביבן ויפתחו שיח פתוח על מיניות בריאה ומיטיבה		סרטונים, כרזות אנטומיית הגוף הנשי והגברי, עבודה בקבוצות חד מיניות	שיעורי בית: הכנת שאלות אנונימיות
בריאות מינית	4	יחסי מין, בתולין, משיכה מינית, שיקולים בקיום יחסי מין, אמצעי מניעה, לשון החוק	התלמידות יעסקו באופן מונחה ומבוסס ביחסי מין מבחינה אנטומית, רגשית, חברתית ותרבותית תוך פיתוח שיח מיטיב בקבוצת השוות שלהן.	סרטונים של ליסי גרין ואחרים	עבודה בקבוצות, סרטונים ומצגת המורות שולפות מהצנצנת שאלות ועונות	
בריאות מינית	2	מגע מיני מיטיב	התלמידות יעסקו במיתוסים	סרטונים של "השיחה"		

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
			דכאניים סביב מיניות נשית, יזהו התנהגויות מיניות שונות כמיטיבות או פוגעניות ויחדדו את יכולת השיפוט שלהן ביחס לסיטואציות מיניות.			
זהות מינית	2	זהות מגדרית וזהות מינית	התלמידות יכירו זהויות מיניות שונות, כחלק מהדיון הכללי במיניות ומשיכה בגיל ההתבגרות	תקציר: משעלי, 2011	תקציר, דיון, סרטונים	
יחסים	2	פורנוגרפיה והשפעות לא מיטבות (עישון, שתייה, לחץ חברתי) של קבוצת השווים	התלמידות ידונו בשיקולים השונים הפועלים על בני נוער בשאלת קיום יחסי מין וקיום יחסים מיניים בכלל.	סרטונים	ודיון וחלוקה לעבודה בשלשות	
יחסים ואני	2	מיניות ויחסים: מה המסר מקבוצת השווים, מה המסר מההורים – איפה אני?	התלמידות ינתחו סיטואציות הנוגעות למיניות בגיל ההתבגרות תוך התבוננות על המסרים העוברים מקבוצת השווים ומהחברה הבוגרת (הורים).		מתודת כסא השואלת- "מדוע אני רוצה חבר/ה; מדוע אני מעוניין/ת במגע מיני;	
משימת צפייה מסכמת	2		התלמידות יישמו את התכנים שנלמדו ביחידה על קטעים מתוך סרטים, ויחברו את התכנים לעולמן שלהן דרך בחירה וניתוח של סצנה מסדרה או סרט לבחירתן.		צפייה מונחית בסרט וכתבת ניתוח ורפלקציה בעקבותיו.	משימת צפייה מסכמת

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
						לאחד המאמרים ורפלקציה אישית על התהליך כולו. 15%

סדרת התלמידות בקהילה של כיתה י': נשים בעולם העבודה

את סדרת ההתלמידות בקהילה של כיתה י' בחרנו להקדיש לנושא של נשים בעולם העבודה כהרחבה של ההיכרות עם הגל השני של הפמיניזם. הסדרה תחולק בין ימים מרוכזים בהם יעסקו התלמידות באופן מובנה בסוגיות העולות מבחינה מגדרית של עולם העבודה - פערי שכר, נשים במקצועות "גבריים", ניצול במקום העבודה, זנות, לבין ימים בהם הן יעברו סדרת **מנטורינג**. מחקרים מוכיחים כי רול-מודלינג (role modeling), ומפגש בלתי אמצעי עם נשים מובילות בתחומים שונים, הינה חוויה משנת מציאיות עבור נערות ועבור נשים. בחינת האפשרות *To be what you see*. דהיינו, כאשר נערות צעירות נחשפות שוב ושוב לנשים מובילות בתחומים שונים, במקום עבודתן ובמקום עשייתן, הן מבינות שהן מסוגלות גם כן להגיע לעמדות מפתח ולהוביל. לכן בחרנו להכניס לסדרה של כיתה י"א כ-3 ימים מרוכזים בהם התלמידות יתלוו לימי עבודה שלמים אצל מנטוריות מתחומים שונים בעולם העבודה. בתוך אותם מפגשים התלמידות יתבקשו לערוך משימות שיעזרו להן לעבד את החוויה אל תוך התוכן הלימודי של תכנית מגדר דרך משימות מחקר שדה שונות: עריכת תצפית, עריכת ראיון וכתיבת רפלקציה.

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
נשים בשוק העבודה	60					סדרת מגדר במסגרת התלמידות בקהילה הבנויה מ-10-11 ימים מרוכזים בני שש שעות כל אחד, בלמידה חוץ כיתתית. התזמון שלה בשנה תלוי גם בשיקלים טכניים. במסגרת הסדרה יתלוו התלמידות לשלושה ימים מלאים למנטוריות מתחומי התמחות שונים במקומות עבודה להן, ויערכו מחקר שדה.

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
ההיסטוריה של הקצרה של נשים בעולם העבודה	6	עקרת בית, משרת אם, חופשת לידה, מקצועות "גבריים" מול מקצועות "נשיים"	התלמידות ילמדו על התמורות ביחס לנשים בעולם העבודה לאורך המאה ה-20 דרך צפיה בסרטים תקופתיים	המסתורין הנשי/ בטי פרידן,	צפיה מודרכת בקטעים מסרטים תקופתיים ומרצה אורחת	
נשים וגברים בעולם העבודה בישראל, בין המצוי לרצוי	6	פערי שכר, תקרת הזכוכית, עבודה שקופה, גבריות ופרנסה	התלמידות ייחשפו לנתונים ביחס לשוק העבודה הישראלי ולפערים המגדריים בתוכו	וילומבסקי ותמיר, 2012. קהת, 2000. קמיר, 2002	עיון במחקרים של מרכז טאוב, מרכז אדווה והלמ"ס וגזריה מתוכם של המצב בישראל, ראיונות רחוב	
נשים בהייטק	6	תקרת הזכוכית, עבודה של נשים בתחומים "גבריים", מדע מוטה מגדרית	התלמידות יכירו סוגיות ודילמות העולות מצדן של נשים המשתלבות בתחומים הנחשבים "גבריים"		סיור ומפגש בלתי אמצעי עם נשים הפועלות בתחמי המדע, הטכנולוגיה והייטק, ושיח פתוח על סוגיות מגדריות סביב העבודה שלהן.	
יום מנטורינג 1 - תצפית	6	תצפית ככלי מחקר מרכזי בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה ועיבוד מושגים מתוך תצפית רפלקציה	התלמידות יתוודעו לתצפית ככלי מחקר ויכינו תצפית למפגשים הראשונים של המנטורינג. התלמידות ילמדו כיצד לכתוב באופן רפלקטיבי לאורך הסדרה.	לביא אג'אי, 2014 ויליאם פ' וויט, 1937	בניית מהלך התצפית והשאלות שייבחנו בה (יחס בית-עבודה, נשים וגברים בתחום, עם מי הן נפגשות, דילמות, מרכזיות, שעות פנאי)	הגשת ההיערכות לתצפית וקבלת אישור
נשים בעולם המדע,	6	הטיה מגדרית במדע, אפקט מטילדה, מדעניות	התלמידות יכירו את מקומן ותרומתן של נשים לאורך	צפייה בסרט "מאחורי המספרים"		יום בגבעת רם

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
הרפואה והאקדמיה		פורצות דרך, "דליפה מהצינור" (Leaky Pipeline) - נשירת נשים באקדמיה).	ההיסטוריה במדע וברפואה, וידונו באתגרים המובנים שעומדים בפני נשים באקדמיה ובמחקר.	Hidden) / (Figures ינאי, נ. (עורכת). "נשים במדע" (תקציר).		
יום מנטורינג 2	6	דינמיקה בינאישית, יחסי כוח בעבודה, סגנונות ניהול נשיים, מול גבריים, נטוורקינג (רישות חברתי).	תלמידות יתלוו למנטוריות ליום שני בו יתמקדו בתצפית על דינמיקה חברתית במקום העבודה (מי מדבר בישיבות? איך מתקבלות החלטות?) ויתעדו זאת.	לביא אג'אי, 2014	התלמידות בשטח אצל המנטוריות. כתיבת יומן שדה עצמאי	הגשת חלק ב' של התצפית הכוללת התייחסות לדינמיקה בינאישית ויחסי עבודה.
נשים במגזר הציבורי	6	מדיניות ציבורית מנקודת מבט מגדרית, מוקדי קבלת החלטות, נציגות פוליטית	התלמידות יבחנו את ייצוג הנשים בכנסת, ברשויות המקומיות ובמשרדי הממשלה, וינתחו כיצד נוכחות (או היעדר) של נשים במוקדי כוח אלו משפיעה על חקיקה ומדיניות ציבורית.	הרצוג, ח. "נשים בפוליטיקה הישראלית" / עיון בדו"ח מדד המגדר של מרכז אדווה (הפרק על פוליטיקה).	חקר נתונים מונחה בקבוצות על ייצוג נשים ברשויות מקומיות, פאנל עם חברת מועצה / עובדת ציבור	
יום מנטורינג 3 - ראיון	6	ראיון מובנה ראיון חצי מובנה ראיון עומק ראיון פתוח	התלמידות יכירו את סוגי הראיון השונים המקובלים, יבחרו את הסוג המתאים לצרכיהן ויתכננו ראיון.	טליה שגיב, 2014	היכרות עם סוגי הראיונות - יתרונות וחסרונות. בניית ראיון מותאם למנטורית	הגשת תכנון ראיון וקבלת אישור.
נשים במקצועות צווארון כחול	6	רצפת הדבק/ רצפת הבטון, צווארון כחול, צווארון ורוד/שקוף (מקצועות הטיפול והשירות), הפרדת עיסוקים (סגרגציה)	התלמידות יבחנו את מעמדן של נשים במקצועות הפיזיים, מקצועות השירות והטיפול ועבודות הקבלן. התלמידות ינתחו את הסיבות להסללת נשים	כלכלה בגרוש/ ברברה ארנרייך, דו"חות מרכז אדווה על פערי שכר ומעמד נשים בעולם העבודה	ניתוח נתוני שכר של הלמ"ס בקבוצות (להמחיש את הפערים בהכנסה), ומפגש עם פעילה בארגון עובדים (כגון	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרג הערכה ומשקלה
		מגדרית בשוק העבודה, עובדות קבלן, פמיניזציה של העוני, התאגדות עובדות.	למקצועות אלו ("הצווארון הוורוד"), יבינו את תופעת "רצפת הדבק", וידונו בחשיבות של ארגוני עובדים והתאגדויות לשיפור זכויותיהן של עובדות. מחלשות.		"כוח לעובדים" או תנועת "עומדים ביחד" שמלווה התאגדויות של מנקות, מטפלות או סיעות.	
האקתון עיבוד וסיכום	6		התלמידות יסכמו את חווית המנטורינג ואת התוצאות של מחקר השדה הקטן שהן ערכו		אירוע עם המנטוריות, צוות ביה"ס והורי התלמידות לסיכום הסדרה על חוויותיה ותובנותיה.	הגשת מחקר שדה מסכם של הסדרה הכולל תצפית וראיון מעובדים ורפלקציה אישית 25%

כיתה י"א

כיתה י"א, ברוח הגל השני של הפמיניזם והתנועות שבאו אחריו, מרחיבה את העיסוק בשאלות מגדריות אל הספירה האישית והביתית - "האישי הוא הפוליטי" - ראשית דרך העיסוק בדימוי גוף דרך הטקסט המכונן של נעמי וולף "מיתוס היופי" ובחינה של היחס לגוף בעולם המוזיקה והפרסום, ולאחר מכן דרך הרחבת היריעה אל תחום לימודי הגבריות והיכרות ראשונית עם התיאוריות המובילות של הגל השלישי של הפמיניזם. לאחר מכן כחלק מההרחבה האיטית של מעגלי העיסוק בסוגיות מגדריות, בשנה זו יבחנו התלמידות את ארגז הכלים שרכשו ראשית כל דרך הספירה הפרטית בתמת המשפחה, בה הן יבחנו אספקטים שונים של מושג המשפחה מעמדות מחקר סוציולוגיות שונות, יתנסו במחקר איכותני דרך ראיון עומק בנושא.

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
האישי הוא הפוליטי	22					
פתיחת שנה ושאלון עמדות	2	מגדר ביומיום, גוף, מיניות, דימוי גוף, יחסים	התלמידות יבחנו את השינויים שלו בעמדותיהן מתחילת שנה שעברה וייחשפו לתכנית הלימודים של כיתה י"א.	סקר עמדות שנרכיב מראש	שיחה בקבוצות על נושאים שעלו מהשאלון והשינויים שחלו בהם	
הגל השני של הפמיניזם	4	זירה פרטית זזירה ציבורית, יחסי כח ופוליטיקה	התלמידות ירעננו את זכרון ביחס למושגים המרכזיים שנלמדו על הגל השני של הפמיניזם כהכנה לשנה	פרידן, 1975; וולף, 2004	קטעי ראינות מהמהפכה הפמיניסטית	
תרבות הצריכה במבט מגדרי	2	אושר ופרסומות	התלמידות יצפו בעין ביקורתית בפרסומות כטקסט תרבותי המשקף הבניות מגדריות מקובעות, ויקשרו בין תרבות הצריכה לבין עיקרי הרעיונות של הגל השני של הפמיניזם	אילוז, 1997 – תקציר. קליין, 2005 תקציר השיר "מקדשים"	הקניין מקדש תרבות צריכה. דיון וסתירת מידע.	
עולם היופי והפרסום	4	אמצעי תקשורת תעשיית היופי	התלמידות יזהו כיצד אי נחת וחוסר שביעות רצון אינהרנטית מהוות בסיס קפיטליסטי של תרבות הצריכה	נעמי וולף, מיתוס היופי - חלקים נבחרים	צפייה ביקורתית בפרסומות והגשת שאלון חשיבה ביקורתית על 6 פרסומות	שאלון ביקורתי – ניתוח פרסומת
סיור בקניון, אושר, קדושה וצריכה במבט מגדרי	4	מבט מגדרי על תרבות הצריכה	התלמידות ייסירו באופן עצמאי בסביבה מסחרית ויתבוננו עליה דרך משקפיים מגדריים וביקורתיים		סיור בקניון לבחינה ביקורתית מפרספקטיבה מגדרית של	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
			במטרה לזהות את הביטויים העכשוויים של עקרונות המחאה של הגל השני		תרבות הצריכה והפרסום	
קמפיין אלטרנטיבי	6		התלמידות יעבדו את התכנים שנלמדו ביחידה ויציעו חלופות מודעות מגדרית באופן יצירתי ומבוסס ידע		יצירת קמפיין אלטרנטיבי למוצר צריכה באופן שמציע "תיקון" או ראייה מגדרית מיטיבה.	הגשת הקמפיין והצגה שלו 15%
גבריות והגל השלישי	32					
גבריות	16	היסטוריה ותיאוריה: תיאוריות של גבריות				
גבריות	6	לימודי גבריות, מאצ'ואיזם, הגבר החדש, משטרת הגבריות, קופסת הגבריות, הסטנדרט הכפול של הגבריות	התלמידות יחשפו לתאוריות שעוסקות בגבריות כקטגוריה, וילמדו על תהליכים מקבילים לאלו שנחשפנו אליהם בעיסוק בנשיות לאורך המאה ה-20	גבראל בוקובזה/ הדרמה של הגבריות החדשה ריווין, הגמוניה גברית - נרדי, "שפת הדולפין", גורביץ, "גברים אבודים" "צפירה", אתגר קרת, חרמוני, "קרבת דם"	תקצירים מלוויים בדף עבודה, משימת צפייה/ קריאה ביצירות העוסקות בגבריות	קיום ראיון עם גבר בחיי
גבריות בקולנוע	4		התלמידות ייצפו בסרט עכשווי וידונות בדילמות הנוגעות לגבריות העולות ממנו		יישום המושגים על סרט שעוסק בגבריות	דף צפייה

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
דילמות ייחודיות לתחום הגבריות	6	חיי גברים שווים פחות, זכויות אבהות, גברים ודכאון, גברים ודימוי גוף	התלמידות יעמיקו בקבוצות בנושא שמעניין אותם ללמוד עליו ויעבירו פרזנטציה לכיתה להרחבת הידע בנושא			פרזנטציה
הגל השלישי של הפמיניזם	16	היסטוריה ותיאוריה: הגל השלישי				
פמיניזם גלובאלי	6	רב תרבותיות, איחוד מאבקים, פמיניזם שחור, גלובאליזציה	התלמידות ייחשפו לאחד משני הענפים העיקריים של הגל השלישי של הפמיניזם שהעלה למודעות את מצבן של נשים שאינן לבנות ומערביות וחתר לאיחוד מאבקים, ולשבירה של החשיבה הממוקדמת-מערבית.	פמיניזם זה לכולם - בל הוקס	כיתה הפוכה	
תיאוריית קווייר	6	פרספורמנס, א-בינאריות, דראג	התלמידות ייחשפו לענף המרכזי השני של הגל השלישי, שבמידה רבה צובע היום את כל השיח המגדרי בעולם - תיאוריית קווייר. הן יכירו את המקור לתרבות העכשווית ולבק-קלאש, וידונו בסוגיות ייחודיות הנובעות מתפיסה זו.	צרות של מגדר - ג'ודית באטלר	עבודה עם notebook LM סביב הטקסט, צפייה בראיונות עם באטלר, ומיפוי ראשוני של ההשפעות של התאוריה הזו על הרתבות והחברה המערבית	
סיום ומבחן מסכם	4		התלמידות יבחנו על המהלך של שלושת הגלים ולימודי גבריות, יחברו את החלקים השונים שנלמדו לאורך השנתיים האחרונות			מבחן מסכם 20%

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
			ויפיגנו בקיאות בטקסטים שנלמדו			
משפחה	36		רוב היחידה של משפחה היא מעמדה סוציולוגית-מגדרית, אך ראינו לנכון לשבץ מיני-יחידת המשך למערך של מיניות בריאה מכיתה י' סביב הנושא של זוגיות - יחידה זו תועבר על ידי המחנכות			
התא המשפחתי המסורתי	2	ספירה פרטית רב תרבותיות מסורת	התלמידות יכירו את ההיסטוריה האנתרופולוגית של היווצרות התא המשפחתי האנושי. התלמידות יכירו את נוסח הכתובה ואת טקס הנישואין היהודי ויבחנו את התפקידים המגדריים ואת תפיסת התא המשפחתי כפי שהם עולים מתוכם	כדאי להכניס טקסט מבואי מהיחידה של משפחה	דין וסקירה עם מצגת	
חלוקת תפקידים מגדרית במשפחה	4	הורים, ילדים, אחים ואחיות	התלמידות יראיינו בני משפחה וישוו את התמורות בחלוקת התפקידים המגדרית במשפחה לאורך השנים	משניות נבחרת ממסכת כתובות	שאלון השוואה בין דורי וכתובה רפלקטיבית לגביו.	שאלון השוואה בין דורי וכתובה רפלקטיבית לגביו.
אימהות	4	אמהות כמושג תרבותי יחסי אמהות ובנות אימהות או אי-מהות? על אימהות ואל-הורות	התלמידות יעסקו באופן מרובד במושג "אמא" בתרבות, ובמשמעויות השונות הנלוות לו, מתוך טקסטים שונים ומתוך חוויות אישיות	ברונר, 1993 "אמא" איריס אליה כהן "עקרה", רחל דונת, 2010	למידת עמיתים, מטלה קבוצתית	
אבהות	4	אבהות	התלמידות ייחשפו למודלים שונים של אבהות, יכירו את האתגרים השונים	שלו, אבא עושה בושות דוד גרוסמן, איתמר פרק ראשון	למידת עמיתים, מטלה קבוצתית	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
			של אבהות בעולם המודרני.	בעונה החדשה של צומת מילר. היכרות עם עבודתם של הנסיך הארי ואובמה בנושא		
משפחות חדשות	2	משפחות יחדניות, משפחות לה"טביות, הורות משותפת, פונדקאות	התלמידות יכירו מודלים שונים של משפחות במאה ה-21		פרונטלי ומצגות	
משפחות חדשות	4	משפחות יחידניות	התלמידות ייחשפו לתתי סוגיות בדיון על משפחות חדשות - דרכי רבייה, אלמנטים משפטיים, תרבותיים וכלכליים	בג"ץ ירוס- חקק עדכונים חדשותיים	למידה עצמאית ודיבייט	קיום דיבייט סביב סוגיה הנוגעת למשפחות חדשות
פרידה וגירושין בעין מגדרית	4	גט, עגינות, מסורבות גט, הסכם טרום נישואין, הסכם ממון	התלמידות ילמדו על החוק בישראל סביב גירושין ועל המשמעויות הנגזרות ממנו בעין מגדרית	מסכת גיטין, חוק שיפוט בתי הדין הרבניים הסרט "גט"	הרצאה אורחת - מבוי סתום, ועין בפסקי דין ובמסכת גיטין, צפיה בקטעים מהסרט "גט"	
משפחות פרודות	4	משמורת, משותפת, משמורת בלעדית, הורים ואחים חורגים, חצאי אחים	התלמידות ידונו במורכבויות של משפחה פרודה, מנקודות המבט של הילדים ושל ההורים דרך סיפורים אישיים		סדנת כתיבה	
זוגיות, נורות אדומות, בזוגיות, תמונת עתיד של משפחה	4	משיכה, נורות אדומות, שיקולים, התסריט הזוגי והתסריט המיני,	כמיני יחידת המשך של מיניות בריאה, התלמידות יעברו בשנה זו סדנאות סביב זוגיות בתוך מסגרת יחידת משפחה		סדנאות עם המחנכות	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
פרוייקט סיכום - מחקר איכותני	2				התלמידות יערכו ראיון איכותני בסוגיה מתוך יחידת משפחה ויעבדו אותה לכדי עבודה	עבודה בעקבות ראיון איכותני 20%

סדרת התלמידות בקהילה של כיתה י"א – מגדר ורב תרבותיות בירושלים

מתוך תפישה שבכינון שיח מגדרי מורכב ומעמיק אנחנו חייבות לחשוף את התלמידות אל המפגש שבין התיאוריות המגדריות לבין אוכלוסיות שונות, מעמדות שונים, מצבי חיים שונים וכחלק מהעיסוק בגל השלישי ובפמיניזם גלובאלי, סדרת התלמידות בקהילה של כיתה י"א תעסוק במגדר במפגש עם מגזרים שונים בירושלים - שונים מהחיים של התלמידות שלנו, ואלה מאלה. הטרוגניות ככל שיהיו כיתות הלימוד שלנו, הן לא מתקרבות למגוון העצום שיש לעיר ירושלים להציע בכל הנוגע לעיסוק מורכב בסוגיות מגדריות. אנו תקווה שהחשיפה לתכנים הללו, דרך מפגש בלתי אמצעי עם אנשים מובילות ים שינוי בתוך האוכלוסיות השונות של העיר, תטביע את חותמה ותהפוך את הדיונים בסוגיות השונות למודעים, מורכבים ומרובדים יותר.

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
רב תרבותיות מגדריות בירושלים	60				סדרת התלמידות בקהילה לכיתה י"א - בנויה מ-10-11 ימים מרכזיים של 6 שעות בלמידה חוץ כיתתית. מיקומה של הסדרה בשנה תלוי גם בשיקולים טכניים, אך היא לא תתרחש לפני שלב ארגז הכלים (לא לפני ינואר).	
מגדר ורב תרבותיות	6	תרבויות ותרבויות משנה, רוב ומיעוט, מגזר. מתח וקונפליקט או השלמה וניגוד?	התלמידות ידונו במורכבות של שיח מגדרי במציאויות חיים שונות בעיר, ויזהו את הרווח שהמפגש עם קבוצות שונות יכול להעניק לגיבוש העמדות הפמיניסטיות שלהן וחידוד התפישה	אוקין מולר, 1998; דהאן-קלב, 2005.	מפגשים עם דמויות מובילות בתחום בעיר, ועם גופים רלוונטיים. חברתות בנושא הדילמות השונות שנדון בהן, ובחירה של פריזמה מרכזית	כל קבוצת תלמידות תבחר פריזמה דרכה היא תרצה לבחון את המפגשים בסדרה. לדוגמא: צניעות, ייצוג נשים במרחב הציבורי, דת,

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
			המגדרית. התלמידות יבחרו באופן מושכל מושג שמעניין אותן לבחון באופן משווה ורוחבי לאורך הסדרה כולה.		להתבוננות לאורך הסדרה.	מסורת, אופנה. יש לקבל אישור מראש על הפריזמה הנבחרת.
מגדר בחברה הערבית בירושלים	6	דמוקרטיה ומגדר תרבויות משנה, מסורת מול חידוש, דמות האישה בחברה הערבית היום.		גאנם, 2008, תקציר	סיור ומפגש בלתי אמצעי עם פעילות מובילות מהחברה הערבית בעיר, היכרות עם יוזמות שונות לשינוי מדיניות ושינוי חברתי.	
פמיניזם מזרחי	6	שיח עדתי, פוליטיקה של זהויות, פמיניזם לבן ופמיניזם שחור, איחוד מאבקים.		יונית נעמן, 2006	סיור ומפגש בלתי אמצעי עם פעילות מובילות בתחום, היכרות עם יוזמות שונות לשינוי מדיניות ושינוי חברתי.	
פמיניזם דתי	6	מתח וקונפליקט או השלמה וניגוד? חידוש מול מסורת, שינוי מתוך ההלכה		קהת, 2000	מפגש עם תלמידות/תלמידי בית המדרש למגדר בהרטמן	
מגדר וחרדיות	6	נשיות וגבריות בחברה החרדתית, חלוקת תפקידים אלטרנטיבית, שינוי בחברה שמרנית	התלמידות יכירו מגזרים שונים בעיר בצורה בלתי אמצעית ויכירו את הדילמות המגדריות הייחודיות לכל אחד מהמגזרים.		סיור ומפגש בלתי אמצעי עם פעילות מובילות בתחום, היכרות עם יוזמות שונות לשינוי מדיניות ושינוי חברתי, מתוך	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
					ומחוץ לחברה החרדית.	
מגדר ועוני	6	סוציאל-דמוקרטיה, ניאו-ליברליזם, מדינת רווחה, קו העוני, עוני יחסי/ עוני מוחלט		ילד א' ילד ב', קו העוני/ רוני סומק, שמונה מעלות הצדקה של הרמב"ם	הרצאה על דיור ציבורי, שיחה עם נציגה ממכון ארגמן, סיור בעסקים קואופרטיביים,	
מגדר ופוליטיקה	6	ימין, שמאל, נשים בתפקידי מפתח, "נבחרות", הוועדה לקידום מעמד האישה בכנסת			סיור על הקו הירוק בירושלים, סיור בעיר העתיקה, פאנל עמדות פוליטיות על נושאים עכשויים, שיחה עם פוליטקאית על להיות אישה בכנסת	
מפגש כתיבה ועיבוד בקבוצות	6		לאורך הסדרה התלמידות יחשפו לשסעים השונים בחברה הישראלית ולהיבט המגדרי של כל אחד מהם, בסוף כל יום נושא התלמידות מגישות עבודת סיכום קצרה, ובסוף התהליך הן בוחרות להתמקד בנושא שעניין אותן במיוחד, ובנות דף לימוד שמועבר לשכבה ולהורים בערב הסיום החגיגי של הסדרה			
מפגש כתיבה ועיבוד בקבוצות	6				עבודה מונחית בקבוצות	הכנת דף לימוד, רפלקציה והסבר
אירוע עם קהל מבחוץ	6		בערב החגיגי המסכם של הסדרה כל			השתתפות פעילה באירוע

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
ושיתוף התוצרים			תלמידה תעביר לימוד לקבוצת הורים ותלמידות סביב דף הלימוד שהיא יצרה, ותנהל את הדיון סביבו.			והעברת הלימוד

כיתה י"ב

כיתה י"ב מרחיבה את העיסוק בסוגיות מגדריות אל המעגלים הגדולים ביותר - החברה והתרבות המקומית והכללית. ברוח הגל השלישי, והשיח המגדרי העכשווי, נתחיל ביחידה העוסקת בקשת הזהויות הנפתחת בשיח המגדרי הפוסט מודרני כאשר מתפרקות ההגדרות הבינאריות של גבר/ אישה, זכר/ נקבה. דרך עיסוק ממוקד בקבוצות מוגדרות יותר ופחות בתוך הקהילה הלהטב"קית נעסוק באופן מעמיק בתאוריות קוויר, ובתאוריות עכשוויות שונות המאתגרות את השיח המגדרי והופכות אותו למרובד ומסועף יותר מאי פעם. משם יעברו התלמידות לעסוק בצורך במרחב בטוח מאלימות והטרדות מיניות בספירה הפרטית והציבורית כאחד, יעמיקו באופן ספירלי בתכנים שנלמדו בכיתות י'-י"א סביב מוגנות מינית, יעברו סדנאות של מרכז הסיוע לנפגעות אונס ותקיפה מינית ולבסוף יתנסו בכתיבת הצעת חוק בנושא זה. כחלק מיחידת הסיכום, יעסקו התלמידות בסוגיות חברתיות-מגדריות בוערות בחברה. בשנה זו הדגש הדיסציפלינארי מערב בחינה סוציולוגית של התכנים דרך שימוש נרחב למדי בתכנים מתחום הקולנוע, האומנות והספרות, כמו גם המפשטים והאזרחות.

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
קשת זהויות	24	הומוסקסואליות, קוויר, טרנס, א-בינאריות ושיח פמיניסטי פוסט מודרני	התלמידות יבחנו את התמורות בעמדות שלהן מתחילת התכנית ועד כה, וידונות בנקודת הפתיחה לעיסוק בנושא החדש			
פתיחה, תיאום ציפיות וסקר עמדות	2	גיבוש	דיון קבוצתי על השאלון: הקיץ בעין מגדרית			

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
סדנת חוש"ן	4	הומוסקסואל, לסבית, דו מיני, הקהילה הגאה	התלמידות יעברו סדנא של חוש"ן, ישמעו סיפור אישי של יציאה מהארון במפגש אנטימי ובלתי אמצעי		סדנא ועיבוד קבוצתי	
זהויות מיניות אלטרנטיביות לאורך ההיסטוריה	4	ערכים ונורמות, תרבויות משנה בחברה הישראלית	התלמידות ינתחו טקסטים מתקופות שונות שמעידים על קיומן של זהויות מיניות שונות ויזהו את ההתמודדויות והקשיים שזומו לזהויות כאלה בכל תקופה	מורגנשטרן ואחרים, 2016. משעלי, 2011, פוקו 1996. תקצירים	ניתוח סוגיות משפטיות: דנילוביץ', יעקובוביץ מצגת, פרונטלי ועבודה קבוצתית	
טרנסג'נדריות קרוס-דרסריות	2	טרנסג'נדר קרוס דרסר	התלמידות יבחנו את המורכבות שהקטגוריה של טרנסג'נדריות מכניסה לשיח על מגדר ומיניות	עמליה זיו, 1999, סטון בוך' בלוז/ לזלי פיינברג - פרק ראשון	סליחה על השאלה עונה 1- טרנסג'נדרים, מפגש עם טרנס/ית ושיחה פתוחה, עיבוד קבוצתי	
ג'נדרקויר זהויות א- בינאריות	3	בינארי ו-א- בינאריות ג'נדרקויר	התלמידות יתמודדו עם השאלות המורכבות שמזמן השיח על זהות מגדרית מזילה בחברה בכלל	בעיות של מגדר/ באטלר	היכרות עם התאוריה של באטלר דרך צפיה בראיון עמה ועיבוד שלו	
איחוד מאבקים	3	איחוד מאבקים	היכרות עם רעיון איחוד המאבקים ככיוון מכונן של הגל השלישי והעת העכשווית	הסרט "גאוה"	צפיה מונחית בסרט	הגשת דו"ח צפייה רפלקטיבי
דילמות בשיח מגדרי פוסט מודרני	6	מושגים מתחדשים בשיח מגדרי במאה-21	התלמידות יעמיקו בזוגות בדילמות עכשוויות סביב שיח מגדרי פוסט מודרני וייתנסו בדיון מורכב בסוגיות הללו דרך דיבייט		דיבייט - כל זוג תלמידות יבחרו דילמה בהשראת סיפור אישי, יחקרו עליה ויבנו דיבייט בנושא	בניית דיבייט והצגתו 15%
מרחב בטוח	40					

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
סדנא של המרכז לסיוע נפגעות ונפגעי אונס ותקיפה מינית	4	הסכמה, אי הסכמה, פגיעה מינית	התלמידות יעברו סדנא של המרכז סיוע כשלב ראשוני בביסוס העיסוק בנושא פגיעות מיניות		סדנא חיצונית	
הסכמה, כפיה ורצון	4	תקשורת לא מילולית	התלמידות ידונו בסיטואציות מורכבות שנמצאות בתחום האפור בין הסכמה לכפיה בנושא של יחסים מיניים		שיח קבוצתי	עבודה סדנאית עם בקבוק ופתקים
גבולות השפה	4	קמפיין #metoo	התלמידות יעסקו ביכולת של שפה לפגוע מינית. התלמידות יכירו את תנועת #METOO, יבחנו את הטענות שעומדות בבסיסה ואת ההשפעות השונות שלה על השיח.		מצגת וסרטונים עם עדויות אישיות גברים	
שפת החוק	4	מהי הטרדה מינית? יחסי מרות,	התלמידות יכירו את לשון החוק ואת ההיסטוריה שהובילה לחקיקתו	החוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח – 1998 ותיקון 10 לחוק	ניתוח בקבוצות של החוק. דיון בלקונות ועמימות. חקיקה ופסיקה, בעד ונגד	
זכויות אדם בעין מגדרית - כבוד כבסיס לזכויות אדם	4	זכויות אדם כבוד האדם	התלמידות יעמיקו את היכרותם עם זכויות הנוגעות לבטיחות מינית ויזהו את השתקפותם בשפה המדוברת	אורית קמיר, 2004.		
בין המצוי לרצוי בישראל: תקיפה מינית	4	ענישת עברייני מין:	התלמידות יחשפו לאירועי מקרה אקטואליים של	חוק העונשין, פרשת שומרת, החוק	שיעור פרונטלי	

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
		חקיקה ויישומה	פגיעות מיניות, מערכת הענישה והשיח הציבורי סביבם וכירו את האתגרים והפגמים במערכת הענישה בישראל	למניעת הטרדה מינית		
בין המצוי לרצוי: אלימות במשפחה בישראל	4	אלימות דומסטית, רצח על כבוד המשפחה,	התלמידות ידונו בתופעה של אלימות מינית ורצח במשפחה בישראל דרך נתונים סטטיסטיים עכשוויים וסיפורי מקרה		עיסוק בסוגיית האלימות במשפחה דרך ידיעות אקטואליות בעיתונים.	
אני ו"האחר"	2	אלימות מגדרית ו"הצופים מן הצד"	התלמידות יעמיקו את ההתבוננות על סיטואציות מיניות פוגעניות כולל התחום של הצופים מן הצד ושאלת האחריות החברתית. היכרות עם אתרי סיוע			
זנות	4	זנות, ניצול, שולי החברה	התלמידות ייחשפו לתופעת הזנות ולחיי היומיום שלה בישראל דרך סיור לימודי	שולמית אגמון, 2012 לבנקרון, 2016	סיור בתחנה המרכזית תל אביב ובמרפאת לוינסקי עם עמותת הפועלת בנושא הזנות, ומפגש עם פעילות העוסקות ביציאה ממעגל הזנות	
הצעת חוק	6		התלמידות יערכו מחקר בנושא ובעקבותיו ינסחו הצעת חוק חדשה שמטרתה לייצר מציאות שוויונית בה נשים וגברים	הצעות חוק קודמות סביב פגיעות מיניות ואלימות במשפחה בישראל ובעולם		הגשת הצעת החוק המנוסחת 20%

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
			כאחד יחוש בטוחים במרחב הציבורי והמשפחתי בכל הנוגע לפגיעות מיניות			

סמינר י"ב – בעיה חברתית-מגדרית בוערת

כשנת סיכום, נבנתה שנה זו באופן שונה מקודמותיה, כאשר 90 שעות מוקדשות לסיכום התהליך דרך עיסוק מעמיק ואינטנסיבי של התלמידות במחקר של סוגיה חברתית-מגדרית בוערת בהן. כיוון שיחידה זו חורגת ממבנה הלימודים הרגיל נרצה לפרט כאן את הרציונאל והשלבים שלה:

חלק א' - החברה בישראל וזיהוי בעיה חברתית מגדרית בוערת: בחלק העיוני ילמדו התלמידות כ-38 שעות מבוא, במסגרת שיעורי מגדר, על ההגדרה של בעיה חברתית-מגדרית וזיהויה, תוך סיכום התכנים שנלמדו לאורך הלימודים במגמה והכוונה לזיהוי נקודת הבעיה הפנימית של התלמידה. יושם דגש על התבוננות חברתית מודעות על המצב המצוי בישראל, לצד היכולת לדמיין חברה טובה יותר - ומתוך חלום זה לבחור את נושא העיסוק ואת דרך הפעולה הנכונה עבורה. חלק זה יהיה בנוי בתוך הרצף הרגיל של השיעורים.

חלק ב' - עבודה עיונית: בתום שיעורי המבוא יתחלקו התלמידות לקבוצות של שותפות לתחום העניין ויחד הן יחקרו את בעיה החברתית הנבחרת. התלמידות יתבקשו להעמיד עבודה המציעה ניתוח עומק של הבעיה, בהסתמך על חמישה מקורות ביבליוגרפיים עדכניים, קריאה נרחבת על אירועים אקטואליים בנושא בעיות וברשתות החברתיות, והיכרות עם גופים הפועלים לשינוי המצב החברתי הנדון. הניתוח יכלול סקירה היסטורית של הבעיה בישראל, זיהוי כל הגורמים המעורבים והעמדות השונות (ערכים) תוך פיצול לפן הקוגניטיבי, הרגשי וההתנהגותי, וגיבוש עמדה מנומק ומשכנע של התלמידות ביחס לבעיה ולאופן שבו יש לטפל בה. המיומנויות שיעמדו במרכז חלק זה: למידה עצמאית, עבודת צוות, כתיבה ממצגת, כתיבה טיעונית, גיבוש עמדה אישית.

חלק ג' - בניית יום לסמינר סיום: בחלק הארגוני יידרשו התלמידות להגות, ליזום ולארגן יום בן 4-6 שעות בהובלתן בו הן יעבירו את בנות כיתתן תהליך סביב הבעיה החברתית שהן חקרו דרך: לימוד משותף, מפגשים עם פעילות וגופים העוסקים בנושא, היכרות עם האוכלוסייה בה מתמקדת העבודה שלהן, ועשייה כלשהי למען שינוי ושיפור המצב הקיים. המיומנות שיעמדו במרכז חלק זה: עבודת צוות, ארגון והובלה, חיבור בין תיאוריה למציאות.

חלק ד' - הובלת היום: במסגרת שבוע שיוקדש כולו לסמינר מגדר כל צוות יוביל בפועל את היום שתוכנן. בחלק זה התלמידות ידרשו לתפעל את היום באחריותן, להנחות את השיח במפגשים השונים, ולהנחות

את קבוצת השוות שלהן בתהליך הלמידה והעשייה. המיומנויות שיעמדו במרכז חלק זה: עבודת צוות, הובלה, ארגון, דיבור מול קהל, מנהיגות.

חלק ה' - השתתפות בסמינר ורפלקציה: כל תלמידה תשתתף באופן פעיל בימי הסמינר שיובילו חברותיה לשכבה. בסוף של כל יום התלמידות יכתבו יומן מסע רפלקטיבי בו הן יתבקשו להתייחס לתכנים אליהם הן נחשפו במהלך היום, ולקשר שלהם לסוגיה בה היא עצמה עוסקת בסמינר, ולתכנים אחרים שנלמדו לאורך השנים בלימודי המגדר. בתום הסמינר תגיש כל תלמידה את הרפלקציה המסכמת שלה, שתהווה חלק מהציון על היחידה המסכמת. המיומנויות שיעמדו במרכז חלק זה: השתתפות פעילה, למידת עמיתות, חשיבה וכתובה רפלקטיבית, כתיבה מתכללת.

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה	
בעיה חברתית - מגדרית	46	יחידה מקדימה לעבודת הסיכום של התלמידות ולבניית סמינר הסיכום					
מבוא ורענן	6	חברה אזרחית	התלמידות יבינו את המושג חברה אזרחית ויגדירו מה נחשבת בעיה חברתית-מגדרית, תוך רענן התכנים שנלמדו לאורך התכנית וחיבורם להווה הישראלי והעולמי	רוזן, הברה מס, 2001 ששון לוי ורפפורט 2002. תקצירים	קבוצות דיון בכרטיסיות, ופתיחה למליאה		
האמנה החברתית	4	אמנה, ערבות הדדית, סולידריות	התלמידות יעסקו ביחסי מדינה ופרט בהקשר המגדרי	רוסו הובס -קטעי קריאה	מצגת משולבת בקטעי קריאה וניתוח		
איך נגדיר מהי בעיה חברתית?	2	יחסי הגומלין שבין חברה למשפט	התלמידות יחדדו את ההבנה של בעיה חברתית על ידי ניתוח יחסי הגומלין שבין חברה למשפט		בקבוצות, הצגת 4 מקרים: האם זו בעיה חברתית?		

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
החלום	4	חלום עתיד, מעגלי דאגה והשפעה	התלמידות יכירו את המושג דמיון פוליטי ויתנסו בגיבוש ראשוני של חלום וחזון, תוך שימת דגש על מיקוד שליטה פנימי וחיצוני		כיצד נשפיע על חיינו? סיפורי חיים של דמויות, עם המושגים	
פתאום קם אדם	4	בעירה פנימית	התלמידות יזיהו את נקודות הבעירה הפנימיות שלהן ויגבשו כיוון ראשוני לחקר	הסרט ארין ברקוביץ'	דוח צפייה	
המחאה החברתית שלי	4	בעיה חברתית מגדרית בוערת	התלמידות יבחרו את נושא החקר והפעולה, ויתחלקו לקבוצות בהתאמה לתחומי העניין		דיון אישי וקבוצתי מונחה בשלבים, עד לקבלת אישור לנושא סופי	עמידה בלוח הזמנים ונימוק משכנע בכתב לסיבה בבחירת הנושא
חקר הרקע לבעיה - החלק התאורטי	14	מדיניות גורמי השפעה חקיקה ערכים עמדות קוגניטיביות, רגשיות והתנהגותיות.	התלמידות יערכו מחקר מקיף על ההיסטוריה של הבעיה, מחקר על המצב הנוכחי בארץ ובעולם, מצב החקיקה בנושא, מדיניות, גורמים הפועלים בשטח, פעילות מרכזיות		עבודה עצמאית בקבוצות עם הנחיית המורה המלווה	הגשת פרק ראשון-סקירה מקיפה הכוללת את הגדרת הדילמה/הקונפליקט וההיסטוריה שלו באמצעות למידה מ-5 מקורות אקדמיים. זיהוי כל הגורמים המעורבים והעמדות השונות (ערכים) תוך פיצול לפן הקוגניטיבי, הרגשי

נושא	שעות לימוד (ש"ש)	מושגים מרכזיים	מטרות אופרטיביות	ביבליוגרפיה לתלמיד/ה	דרך ההוראה	דרך הערכה ומשקלה
						וההתנהגותי. 25%
בניית יום בנושא הבעיה החברתית הנבחרת	8		התלמידות יאתרו פעילות גופים רלוונטים, ומקומות פוטנציאליים לעשייה או מחאה. יצירו עמן קשר, ויבנו יום בנושא הנבחר עבור סמינר י"ב.			פרק שני: הגשת תכנית מפורטת ובנויה של יום בהובלת התלמידות.
סמינר י"ב	40	בעיות חברתיות-מגדריות בוערות בישראל				
יום 1	8	במוקד כל יום יעמדו המושגים שהתלמידות יזהו כמרכזיים לסוגיה הנבחרת, וידונו בהם בהרחבה דרך המפגשים וברפלקציה היומית.	התלמידות יובילו וישתתפו באופן פעיל ימי סמינר שלמים המחולקים בין 2 קבוצות העוסקות בסוגיות קרובות (רעיונית או גיאוגרפית). הימים כוללים לימוד, היכרות בשטח עם הסוגיה הנבחרת ועשייה אקטיביסטית בנושא.	כל צוות מוביל יבחר פריט ביבליוגרפי אחד לפחות שילמד במסגרת היום שלו.	למידת עמיתות, סיורים, מפגש בלתי אמצעי עם פעילות וארגונים העוסקים בנושאים הנבחרים, מפגש עם אוכלוסיית המוקד של הסוגיות, ועשייה חברתית קבוצתית למען שינוי - אקטיביזם.	ההערכה על הסמינר תתחלק בין 1. הובלה קבוצתית מוצלחת, רצינית ומעמיקה של היום המתוכנן 2. הגשת רפלקציה על כל יום בהובלת התלמידה ועל הימים בהם היא השתתפה באופן פעיל. 20%
יום 2	8					
יום 3	8					
יום 4	8					
יום 5	8					

י.ז. ביבליוגרפיה כללית

בתוך הרשימה צבענו בסגול את המקורות אליהם יחשפו התלמידות במהלך כל שנה. חלק מהמאמרים הללו יינתנו בצורה תקציר שנכין מראש, כך נוודא שהרשימה היא אכן אפשרית וברת ביצוע מבחינת התלמידות. בה בעת, חלק מרכזי במגמה הוא פתיחת אופקים ועידוד הסקרנות ולכן במהלך השיעורים אנחנו מזכירות לא פעם ספרות רלוונטית שאינם חומרי קריאה מחייבים. חלק מהחומרים הללו נעלה לקלאסרום כקריאת רשות לטובת התלמידות שמעוניינות בהעמקה.

ביבליוגרפיה המאורגנת על פי מושגים ותיאוריות מרכזיות בכל שכבה

מרבית הרשימה מיועדת לצוות כחומרים להכניס למצגות, לייצר כרטיסיות לדיון, לחשיבה.

ביבליוגרפיה שמסומנת בסגול, ביבליוגרפיה שתנתן לתלמידות, לעיתים בצורה של תקציר מעובד.

מושגים ותיאוריות מרכזיות, שכבה י'

מין ומגדר, פטריארכיה, סטראוטיפים והבניה חברתית

- אברהמי-עינת, יהודית. 2007. "מדוע דבר לא השתנה". עיונים-בחינוך, בחברה, בטכנולוגיה ובמדע. 4. אורטנר, שרי. 2007 (1974). "האם היחס שבין הנשי לגברי הוא כמו היחס שבין הטבע לתרבות?". דרכים לחשיבה פמיניסטית, מבוא ללימודי מגדר. עורכות: ינאי, אלואר, לובין והרצוג. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 25-45. תקציר.
- אלבין – איגנפלד, פנינה. 2007. "לשון והבדלי שפה בין נשים וגברים". קול שלי קול שלך, מגדר חינוך וחברה. מכללת אחווה.
- בוגוש, רינה. ודון יחיא, רחל. 1999. מגדר ומשפט – אפליית נשים בבתי המשפט בישראל. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל.
- דהאן, יוסי. 2007. "פמיניזם וצדק חברתי". תיאוריות של צדק חברתי. משרד הבטחון: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 193-213.
- דה-בובאר, סימון. 2001. "הקדמה". המין השני. תל אביב: בבל. עמ' 27-9. תרגום מצרפתית: שרון פרמינגר.
- למיש, דפנה. 2011. "הבנים על הבנות: מיפוי מגדר ומשפחה של תוכניות טלוויזיה לילדים בישראל". מסגרות מדיה. הרצליה: המרכז הבינתחומי. (6). עמ' 61-88.
- מלאך-פיינס, איילה. 1998. פסיכולוגיה של המינים. רעננה: אוניברסיטה הפתוחה. יחידות 5,6,7.

משרד החינוך. 2002. שוויון בין המינים – מגדר, חינוך ומה שביניהם: מדיניות, אסטרטגיות ויישום במערכת החינוך. ירושלים: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך.

סגן, נאוה. וקצוביץ, אורלי. 1995. מצא מין את שוויונו. ירושלים: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך.

עמיחי, יהודה. 1998. פתוח סגור פתוח. הוצאת שוקן. סדרת שירים 14, שירים: 2,4,7,9,11,14.

פוקו, מישל. 2008. תולדות המיניות 1 – הרצון לדעת. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 7-53.

צמרת-קרצ'ר, הגר ואחרות. 2017. מדד המגדר, אי שוויון מגדרי בישראל 2017. ירושלים: ון ליה.

קולי, צ'רלס. "האני במראה" בתוך: ניסן נוה, סוציולוגיה במעגלי חברה - חברות, הוצאת רכס.

קוליק, ליאת. 2006. "סטריאוטיפים מגדריים בקרב מתבגרים: תרומתם של משתני רקע, העברה בין-דורית ומשתני אישיות". מגמות, כתב עת למדעי ההתנהגות. מד'. גיליון 3. אוגוסט. ירושלים: מכון הנרייטה סאלד. עמ' 556-577. תקציר.

שוורץ, ירון. 2013. נערים, מגדר וחינוך – ממשבר לפתרון: המעבר הנדרש מחינוך משמר-משמר מגדר, ל-'חינוך מגיב למגדר'. היחידה לשוויון בין המינים, משרד החינוך. תקציר.

ששון-לוי, אורנה. 2006. זהויות במדים. ירושלים: מאגנס והקיבוץ המאוחד. מבוא. תקציר.

גוף

אלפר, לירן. וקמה, עמית. 2007. עיצוב הגוף וחיטוב הזהות: ייצוגי הגוף בטלויזיה המסחרית. סדרת אגרתא אוניברסיטת תל אביב: מכון חיים הרצוג. תקציר.

אמיר, דלילה. העליון, הילה. שושי, ניבה. ומאור, מאיה. 2009. להיות עם (למודי מגדר) ולהרגיש בלי (גוף) נוכחותו הנעלמת של הגוף בלימודי מגדר בישראל". מגדר ואתניות בהשכלה הגבוהה בישראל. עורכות: הרץ, לזרוביץ ואופלטקה. חיפה: פרדס. עמ' 189-209.

בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הבטחון ואח' פ"ד מט (4) 94 (1995)

בג"ץ 5432/03 ש.י.ן – לשוויון ייצוג לנשים נ' המועצה לשידורי כבלים ולשידורי לוויין, פ"ד נח(3) 65.

גולדן, סיגל. 2002. "אנורקסיה בישראל" או אנורקסיה ישראלית "כמה הערות על "תסמונת תלוית תרבות" בהקשר גלוקלי". סוציולוגיה ישראלית. (ד). עמ' 105-141. תקציר.

דנ"א 2401/95 נחמני נ' נחמני, פ"ד נ(4) 661 (1996).

דוידוב-מוטולה, סיגל. 1995. "פסק דין פמיניסטי? היבט נוסף על פרשת נחמני". עיוני משפט. (כ).

וולף, נעמי. 2004. "הקדמה". מיתוס היופי: השימוש בייצוגים של יופי נגד נשים. הוצאת מגדרים. עמ' 18-26.

ליברכט, סביון. 1986. תפוחים מן המדבר. ספרית הפועלים. עמ' 65-75.

מטלון, רונית. 1992. "ילדה בקפה". זרים בבית. הספרייה החדשה. עמ' 53-71.

פיסו, רונית. 2011. "אלימות". נשים לגופן, בריאות, גוף, מיניות, יחסים. בן שמן: הוצאת מודן. עמ' 170-175.

פנק, דניאל. 2013. יומן של גוף. תל אביב: אחוזת בית. מבחר עמודים להקראה בכיתה.

פרידגוט-נצר, ליאת. 2008. "שופט כפרשן: מהלכה למעשה". קריית המשפט. ז. התשס"ח. עמ' 3-59. תקציר.

קריסטבה, ג'וליה. 2005. "מן הלכלוך אל הטומאה". בוחות האימה. תל אביב: רסלינג. עמ' 47-72.

תמיר, טל (עורכת). 2011. "דימוי גוף". נשים לגופן, בריאות, גוף, מיניות, יחסים. בן שמן: הוצאת מודן. עמ' 25-50.

תיאוריות פמיניסטיות, גלים ופמיניזמים

"מניפסט רדסטוקינג". ללמוד פמיניזם: מקראה, מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עורכות: באום ואחרות. עמ' 62-66.

אדיצ'יה, צ'ימנדה נגוזי. כולנו צריכים להיות פמיניסטים 2014. תרגמה קטיה בנוביץ', הוצאת כנרת זמורה-ביתן דביר, 2017.

איריגרי, לוס. 2000. "כשפתותינו מדברות זו לזו". מין זה שאינו אחד. ת"א: רסלינג. עמ' 65-79.

באטלר, ג'ודית, "צרות של מגדר [קטעים]" תרגום עמליה זיו, מכאן ב (2001), עמ' 191-219.

הוקס, בל. פמיניזם זה לכולם, פוליטיקה מכל הלב. הוצאת פרדס. עמ' 15-20.

וולף, וירג'יניה. 2003. חדר משלך. ידיעות אחרונות-ספרי חמד. עמ' 35-51.

ולסטונקרפט, מרי. 2006. "הגנה על זכויות האישה". ללמוד פמיניזם: מקראה, מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. עורכות: באום ואחרות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 18-32.

מונרו, אליס. "חוף מבטחים". חיים יקרים. תרגום: אורטל אריכה. תל אביב: הוצאת מחברות לספרות, 2013.

סטנטון, אליזבת קיידי. הצהרת העמדות - סנקה פולס, 1848. ללמוד פמיניזם: מקראה, מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עורכות: באום ואחרות. עמ' 31-36.

פרויד, זיגמונד. 2002. מיניות ואהבה. עם עובד.

פרידן, בטי. 2006. (1975). "הבעיה שאין לה שם". ללמוד פמיניזם: מקראה, מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עורכות: באום ואחרות. עמ' 50-61.

ריץ', אדריאן. 1989. ילוד אשה. תל אביב: עם עובד. עמ' 161-184, 42-43, 313-319.

נשים, כלכלה ופוליטיקה

ארנרין, ברברה. 2004. כלכלה בגרוש: איך (לא) להצליח באמריקה. (תרגום: מיכל אלפון). תל אביב: בבל

בנימין, אורלי. 2007. "המשמעות המגדרית של עבודת קבלן". בתוך: **עבודה, חברה ומשפט** (כרך י"א). תל אביב: האגודה הישראלית למשפט העבודה ולביטחון סוציאלי.

הרצוג, חנה. 1999. **נשים בפוליטיקה ופוליטיקה של נשים**. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל.

סבירסקי, שלמה, קונור-אטיאס, אתי (ואחרות). **מדד המגדר: אי שוויון מגדרי בישראל**. תל אביב: מרכז אדוה. (הפרקים על פוליטיקה ושוק העבודה).

מתודולוגיות

וויט, ויליאם פ'. "התפתחותו של מחקר "חברת קרן רחוב" (1937). בתוך: **החוויה הבין תרבותית**:

מקראה באנתרופולוגיה. בעריכת: משה שוקד ושלמה דשן. הוצאת שוקן, 1998. 357-372.

לביא אג'אי, מאיה. 2014. "זה המחקר שלי, שלך, שלנו - שימוש במחקר פעולה-משתף כמתודולוגיה פמיניסטית". **מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות**. עורכות: קרומר נבו, לביא אג'אי והקר. תל אביב: מגדרים הקיבוץ המאוחד. עמ' 192-209.

ליבליך, עמליה. וויסמן, ה. 2009. "שיקולים אתיים במחקר נרטיבי סוגיות, מחשבות והרהורים". עורכים: ליבליך, שחר, קרומר נבו ולביא אג'אי. **סוגיות במחקר הנרטיבי: תבחיני איכות, אתיקה**. אוניברסיטת בן גוריון בנגב: המרכז הישראלי-למחקר איכותני והעמותה לחקר האדם הרב מימדי.

ספקטור מרזל, גבראלה. 2008. **צברים לא מזדקנים: סיפורי חיים של קצינים בכירים מדור תש"ח**. ירושלים: מאגנס.

צבר בן יהושע, נעמה. 2002. "מבוא: ההיסטוריה של המחקר האיכותי, השפעות וזרמים". **מסורות וזרמים במחקר האיכותי**. תל אביב: דביר. עמ' 13-20.

קרומר נבו, מיכל. לביא אג'אי, מאיה והקר, דפנה. 2014. "הזמנה לדיון במתודולוגיות מחקר פמיניסטיות". **מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות**. תל אביב: מגדרים הקיבוץ המאוחד. עמ' 7-22. תקציר.

שגיב, טליה. 2014. "ראיון עומק (חצי מובנה)". מתוך: מחקר איכותני: שיטות מחקר בסוציולוגיה ובאנתרופולוגיה. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.

שגיב, טליה. חצי חצי: על ישראלים ממוצא עדתי מעורב. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. 2014.

שלסקי, שמחה. ואלפרט, ברכה. 2007. "כתיבה כיצירת ידע". דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה בטקסט. תל אביב: מכון מופ"ת. עמ' 69-17.

שקדי, אשר. 2003. מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני תיאוריה ויישום. תל אביב: רמות. עמ' 36-23.

סרטים / קטעי סרטים

סרטים:

היפהפייה הנרדמת (Sleeping Beauty) קלייד ג'רונימי (ובמאים נוספים), 1959. [ארה"ב].

יש לה ביצים (She's the Man) אנדי פיקמן, 2006. [ארה"ב].

בילי אליוט (Billy Elliot) סטיבן דלדרי, 2000. [בריטניה].

מואנה (Moana) רון קלמנטס וג'ון מאסקר, 2016. [ארה"ב].

חיוך של מונה ליזה (Mona Lisa Smile) מייק ניואל, 2003. [ארה"ב].

מאחורי המספרים (Hidden Figures) תיאודור מלפי, 2016. [ארה"ב].

אובססיביים לגוף שלנו (Obsessed with My Body) הפקת ערוץ 4, 2016. (Channel 4) [בריטניה]. (סרט תעודה).

סדרות וקטעי יוטיוב:

הדרדסים (The Smurfs) פרק 1. יוצר: פייר קוליפור. 1981. (Peyo) [ארה"ב/בלגיה]. (סדרת טלוויזיה).

סרטונים מערוץ היוטיוב של לייסי גרין. (Laci Green) לינק לערוץ:

<https://www.youtube.com/user/lacigreen>

קליפים (מוזיקה) לניתוח:

One Direction, *What Makes You Beautiful* (2011).

<https://www.youtube.com/watch?v=QJO3ROT-A4E>

Meghan Trainor, *All About That Bass* (2014).

<https://www.youtube.com/watch?v=7PCkvCPvDXk>

Beyonce, *Pretty Hurts* (2013).

<https://www.youtube.com/watch?v=LXXQLa-5n5w>

Christina Aguilera, *Beautiful* (2002).

<https://www.youtube.com/watch?v=eAfyFTzZDMM>

מושגים ותיאוריות מרכזיות, שכבה יא'

גבריות

אפטר, יאיר. 2015. "עזרת גברים: אשנב לטיפול רגיש מגדר". אתר פסיכולוגיה עברית.

בוקובה, גבריאל. הדרמה של הגבריות החדשה. מודן, 2017.

גולזמן, מיכאל. 1997. "הכמיהה להטרסקסואליות: ציונות ומיניות באלטנוילנד". תיאוריה וביקורת. (11). עמ' 145-162.

גורביץ, דוד. 2001. "גברים אבודים". מוזה. (3) ינואר. עמ' 37-40.

הולנדר, ע'. 2000. דימויי גבריות ותפיסת מחירה בקרב נערים מתבגרים בישראל. עבודה לשם קבלת תואר מוסמך, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן.

זינו, ע'. 2006. תפיסתם של בני נוער בישראל את האלימות ואת ההתמודדות עם האלימות בבית הספר. עבודה לשם קבלת תואר מוסמך, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן.

חרמוני, מתן. 2017. קרבת דם. תל אביב וירושלים: כתר.

טריזובר, אורי. 2005. "צעדי ריקוד של פיתה על קערת חומוס: שיחה עם המשורר רוני סומק בנושא גבריות ואפיונים גבריים בשירה". עתון 77. 302. יוני. עמ' 16-18.

נרדי, חן. ונרדי, רבקה. 1992. גברים בשינוי: בדרך לגבריות אחרת. תל אביב: מודן. מבוא. על גבריות. תל-אביב.

קונל, ריוון. 2009. "פרקטיקה ואוטופיה". גברהויות. חיפה: הוצאת פרדס. עמ' 235-251. תקציר.

קפלן, דני. 2004. הלשון האבודה של העגורנים: תקשורת גברית כשיח של פיתוי. הרצאה בכנס

קרת, אתגר. 2002. "צפירה". צנורות. זמורה ביתן.
רז, יוסף. 2001. "הגוף הצבאי: מזוכים גברי ויחסים הומואירוטיים בקולנוע הישראלי". תיאוריה וביקורת. 18, עמ' 46-11.
שוורץ, ירון, 2024. חינוך לגבריות חדשה: דילמות בחינוך מגדרי לנערים בתיכונים בישראל. רסלינג.
שלו, מאיר. 1988. אבא עושה בושות. הוצאת כתר.
ששון-לוי, אורנה. 2003. "גבריות מתוך מחאה: על כינון הזהויות של חיילים בתפקידי צווארון כחול". סוציולוגיה ישראלית. (ה'). עמ' 4-15.

מגדר, חינוך, זכויות ודמוקרטיה

אשכנזי, ורדה. 2016. להיות אזרחים בישראל. הוצאת מעלות.
בן-צבי מאיר, שושנה. 2001. מגדר וחינוך, לשיעור "סוגיות מגדר (ג'נדר) בחינוך". חיפה: אוניברסיטת חיפה, החוג לחינוך, התחום לניהול ולפיתוח מערכות חינוך.
ברקוביץ', רות. 2006. "הקשר בין הפעלת אלימות וקורבנות לאלימות בקרב תלמידים". מאמרים ושיחות בחינוך. תל אביב: ספרית פועלים. עמ' 23-31.
גולדמן, דניאל. 1997. אינטלגנציה רגשית. תל אביב: הוצאת מטר. עמ' 58-59, 115-129, 165, 306, 308, 290.
גור-זיו, חגית. (עורכת). 2005. מיליטריזם בחינוך. תל-אביב: הוצאת בבל. תקציר המבוא.
גלעד, א', שכטר, מרים. 2010. דיאלוג מגדרי בחינוך – בין תאוריה למעשה. אחוה המכללה האקדמית לחינוך.
וולף, נעמי. מיתוס היופי. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד. תרגמו דוד פימנטל וחנה נוה. 2004.
פרידן, בטי. 2006. (1975). "הבעיה שאין לה שם". ללמוד פמיניזם: מקראה, מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד. עורכות: באום ואחרות. עמ' 50-61.
קליון, אסתר. 2000. "תהליכים של הבניית מגדר בבית הספר". מיניות ומגדר בחינוך. עורך: שלסקי. תל אביב: הוצאת רמות. עמ' 113-133.
רידר, אינדורסקי אסתי. 2018. ושאינן נראות: פמיניזם חרדי - המקרה של "לא נבחרות לא בוחרות". הוצאת פרדס.
תמיר, יעל. ובן פורת, סיגל. 2002. "להחלץ מן המראה שבקיר". פנים, כתב עת לתרבות, חברה וחינוך. (22) סתיו. עמ' 23-31.

רב תרבותיות והגל השלישי של הפמיניזם

- אליה-כהן, איריס. 2010. מכתב. הקיבוץ המאוחד וסימן קריאה. אנגלנדר, יקיר. ושגיא, אבי. 2013. גוף ומיניות בשיח הציוני-דתי החדש. ירושלים: מכון הרטמן. גאנס, הונידה. 2008. "מהו צבעו של הערבי? מבט ביקורתי על משחקי צבע". בתוך: שנהב ויונה (עורכים). גזענות בישראל. ירושלים: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד: 76-92. גיאטרי, ספיבק. 1995. "כלום יכולים המוכפפים לדבר". תיאוריה וביקורת. (7) חורף. עמ' 31-66. גילברט, סנדרה וגובאר, סוזן. 2006 [1979]. "ראי הקיר של המלכה". בתוך: ינאי ואחרות (עורכות). דרכים לחשיבה פמיניסטית. האוניברסיטה הפתוחה: רעננה. עמ' 157-203. גלילי, יאיר. 2009. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. מבוא. תקציר. דהאן, יוסי. 2007. "חירותו של השילוש: המזרחית, הדמוקרטית והקשת". קשת של דעות: סדר יום מזרחי לחברה בישראל. עורכים: יונה, נעמן ומחלב. ירושלים: ספרי נובמבר. עמ' 38-45. דהאן-כלב, הנרייט. 2005. "פמיניזם מזרחי, פוסט קולוניאליזם וגלובליזציה". תרבות דמוקרטית. (10). רמת גן. עמ' 135-161. הוקס, בל. 2002. פמיניזם זה לכולם. חיפה: הוצאת פרדס. חסן, מנאר. 1999. "הפוליטיקה של הכבוד: הפטריארכיה, המדינה ורצח נשים בשם כבוד המשפחה" בתוך. מין מגדר פוליטיקה. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. ע"מ 267-305. לישי, אהרון. 1995. "מעמד האישה המוסלמית בבית-הדין השרעי בישראל". מעמד האישה בחברה ובמשפט. עורכות: רדאי, שלו וליבן-קובי. לנדאו, עדו. תשס"ה. "פמיניזם ורב תרבותיות". רב תרבותיות במבחן הישראליות. עורך אוהד נחתומי. ירושלים: מאגנס. עמ' 93-100. מולר אוקין סוזן, 1998. "הרהורים על פמיניזם ורב תרבותיות". פוליטיקה. 1: 9-27. מונטרסקו, דניאל. 2003. "זהות מתוך זרות: הבניות תרבותיות של גבריות ערבית ביפו". סוציולוגיה ישראלית. (ה'). עמ' 121-159. מוצפי האלר, פנינה. 2005. "אשכנזייה שנשבתה: קווים לקראת היסטוריוגרפיה ביקורתית -פמיניסטית ישראלית". אשה במזרח, אשה ממזרח: סיפורה של היהודייה בת המזרח. עורכים: כהן ורגב. רמת גן: הוצאת אוניברסיטת בר אילן. עמ' 267-282.

נוי, אורלי (תרגום). 2018. ימים משונים הם אלה, יפתי. קובץ מהשירה המודרנית באיראן. תל אביב: הוצאת כתב.

נעמן, יונית. "ידוע שהתימניות חמות במיטה": על הקשר בין צפיפות הפיגמנט לשם התואר פרח. תיאוריה וביקורת 28, אביב 2006. עמ' 185-191

סקוט, ג'ואן וולך. 2006. "מגדר: קטגוריה שימושית לניתוח היסטורי". ללמוד פמיניזם: מקראה. עורכות: דלית באום ואחרות. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 327-356.

פוקס, הדס. ופרידמן ווילסון, תמר. 2017. מגמות בהשכלה ובשכר בקרב ישראלים ממוצא אתיופאי: מבט מגדרי. מכון טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.

קהת, חנה. 2000. "לשבור את המעגל הפטריארכלי". פנים, כתב עת לתרבות, חברה וחינוך. (22) סתיו. עמ' 23-31. תקציר.

קיסר, עדי. 2014. שחור על גבי שחור. גרילה תרבות

רייך, ע' 1996: תולדות הלבוש, מחלקת הפרסומים של משרד החינוך והתרבות.

רימלט, נויה. 2012. "המשפט כסוכן של רב-תרבותיות: על אוטופיה ומציאות בפרשת ההפרדה באוטובוסים". משפטים. מב' עמ' 773-834.

רתוק, לילי. 1994. "כל אשה מכירה את זה". הקול האחר. הספריה החדשה.

שוחט, אלה. 2001. "היסטוריות שנויות במחלוקת: בין אירופוצנטריות לרב תרבותיות". זכרונות אסורים: לקראת מחשבה רב תרבותית. תל אביב: בימת קדם לספרות.

שטופלר, גילה. תש"ע. "מאחורי הרעלה – הטלת מגבלות על עטיית כיסוי-ראש לנשים במדינות ליברליות". משפט וממשל. יב' עמ' 226-191.

שקלים, אסתר. 2006. שרקיה. תל אביב: זמורה ביתן.

תפקידי מגדר במשפחה

5901-09 ת"א יעקובוביץ נ' בית הארחה וגן אירועים יד השמונה

בג"ץ 1758/11 אורית גורן ואח' נ' הום סנטר (עשה זאת בעצמך) בע"מ ואח'

בג"ץ 721/94 אל-על נתיבי אויר לישראל נ' יונתן דנילוביץ ובית הדין הארצי לעבודה

בג"ץ בע"א 10280/01, ירוס-חקק נגד היועץ המשפטי לממשלה

ביז'אווי - פוגל, סילביה. 2003. "אוטופיה רומנטית", משפחתיות ושינוי חברתי: עמדות של סטודנטיות וסטודנטים, יהודיות/ם וערביות/ם המכשירים/ות את עצמן/ם למקצועות ההוראה ביחס למוסד המשפחה. בי ת ברל.

ביטון, יפעת. 2002. "השפעתו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו על מעמדם של זוגות חד מיניים". קרית המשפט. (ב). 401-461.

בילסקי ליאורה. 2004. "פמיניזם ומשפחתיות בישראל: קריאה חדשה במגילת רות". על אהבת אם ועל מורא אב. תל אביב: כתר. עמ' 194-246.

בילסקי, ליאורה. תשנ"ח. "מהגנה עצמית להגנת העצמיות". פלילים. ו'. 5-64.

בלובשטיין, רחל. "עקרה". השירים. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. 69

בן-עמי פיינגולד. 1996. "עקרה". ללמוד רחל: ניתוח ספרותי ומערכי שיעור לחטיבת-הביניים ולחטיבה העליונה. תל אביב: רמות – אוניברסיטת תל אביב. עמ' 83-84.

דונת, אורנה. 2010. "פרו נטורליזם סדוק: נרטיבים של הולדה ואי הולדה בישראל". סוציולוגיה ישראלית. (י"א) (2). עמ' 417-439. תקציר.

הקר, דפנה. שמיר, רונן. 2007. "'אימהות', 'אבהות', משפחה: בין אינטואיציה להלכה פסוקה". משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית. עורכת: בוניס. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 280-309.

ז'ודה, ברנר. 1993. "קולה של אמא, או: דיאלקטיקות של תודעה עצמית". זמנים. חורף. 46-47.

להב, עירית ולמיש, דפנה. 2003. "רומנטי, רגיש ובעל חוש הומור? דימויי גברים בפרסומת הישראלית". מגמות. מב(4): 671 – 691.

פרידמן, אריאלה. 2007. "אימהות בראי התיאוריה". דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר. עורכות: ניצה ינאי וחנה נווה. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 189-242.

פרץ, נדב. 2010. לגרום לאבות לטפל - חופשת לידה לאבות בישראל: המלצות למדיניות. ירושלים: מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.

רביקוביץ', דליה. 1995. "המריונטה סינדרלה". כל השירים עד כה. הוצאת הקיבוץ המאוחד.

שנקר-שרק, דניאלה. 2010. "פוליטיקה של החלשה: משטר הרווחה הישראלי מפרספקטיבה מגדרית". מדינה מפקירה מדינה משגיחה: מדיניות חברתית בישראל 1985-2008. כץ וצפדיה (עורכים). תל-אביב: רסלינג.

אקלים חברתי ישראלי: הבנייה חברתית וביטוייה היומיומיים: דת ומדינה, צבא ומשפחה

- איזנרייך, דפנה. 'דברו אלינו' כי שפה בוראת מציאות מגדרית. www.gendersite.org.il/wp-content/uploads/2016/11/pdf-דברו-אלינו.pdf
- אילוז, אוה. 1997. [האוטופיה הרומנטית – בין אהבה לצרכנות](#). חיפה: זמורה-ביתן. תקציר.
- אלבוים-דרור, רחל. 2001. "האישה הציונית האידיאלית". [התשמע קולי? ייצוגים של נשים בתרבות הישראלית](#). עורכת: עצמון. ירושלים: מכון ון ליר.
- אלמוג, שולמית. 2006. "קודיפיקציה עברית: שפת המשפט ושפת השוויון". [משפט ועסקים](#). ד'. עמ' 539-559.
- אלתרמן, נתן. 1957. "ניגון עתיק". [עיר היונה](#). הוצאת מחברות לספרות.
- אמיר, דלילה. ושושי, ניבה. תשס"ז. "חוק ההפלות הישראלי – היבט מגדרי ופמיניסטי". [עיונים במשפט, מגדר ופמיניזם](#). עורכות: ברק-ארז, יניסקי-רביד, ביטון ופוגץ'.
- ארהרד, רחל. ושמר-אלקיים, טל. 2003. "הייעוץ החינוכי באספקלריית המנהלים". [הייעוץ החינוכי](#). י"ב: 47-33.
- בג"ץ 1000/92 בבלי נ' ביה"ד הרבני הגדול, פ"ד מח(2) 221 (1994).
- בג"ץ 1758/11 גורן נ' הום סנטר (עשה זאת בעצמך) בע"מ, תק-על 2012(2) 3169 (2012).
- בג"ץ 4541/94 מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4) 94 (1995).
- בן אליהו, הדס. ולרר, זאב. 2015. [מפרקטיקה מגדרית לפרקטיקה של שוויון, מדריך למשתמשת](#). ירושלים: מכון ון ליר.
- גומברייך, ארנסט. [אמנות ואשליה: הפסיכולוגיה של היצוג התמונתי](#). פרק 9. עמ' 17-21.
- גורי, חיים. "בלדה על יצחק שדה"
- גלזמן, מיכאל. 2007. [הגוף הציוני - לאומיות, מגדר ומיניות בספרות העברית החדשה](#). 95-67.
- גרוס, אייל. 2000. "מיניות, גבריות, צבא ואזרחות: שירות הומואים ולסביות בצה"ל במשקפיים השוואתיים". [פלילים](#). (ט). עמ' 95-183.
- גרסיה מארקס, גבריאל. 1980. "אדון זקן מאוד עם כנפיים ענקיות". [הסיפור העצוב שלא ייאמן על ארנדירה התמה וסבתה האכזרית](#). תל אביב וירושלים: הוצאת שוקן.
- דקל, טל. 2011. [מ\(מ\)גדרות אמנות והגות פמיניסטית](#). מבוא. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- הורביץ, אריאל. 2004. "מקדשים". [שיר מתוך האלבום: מנסה ספר](#).
- הלפרן, רוני. 2012. "מבוא: חדר משלך: דיון במרחב הנשי". [גוף בלא נחת](#) תל אביב: הוצאת מגדרים. עמ' 16-23.

- וולך, יונה. 1992. "עברית". תת הכרה נפתחת כמו מניפה, מבחר השירים 1963-1985. הקיבוץ המאוחד והספריה החדשה. עמ' 180-182.
- וולף וירג'יניה. 2008. "מקצועות לנשים". מות העש. תל אביב: כתר. עמ' 210-203.
- יולמבסקי, ענבל. ותמיר, טל. 2013. בין תיאוריה למציאות: נשים בישראל 2012. רמת גן: שדולת הנשים.
- ינאי, ניצה. 2007. "שאלת המדע בפמיניזם - סנדרה הארדינג וסוגיית החקירה המדעית בפמיניזם". דרכים לחשיבה פמיניסטית - מבוא ללימודי מגדר. עורכות: ינאי, אלאור, לובין ונווה. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 391-351.
- להב עירית ולמיש דפנה. 2003. רומנטי, רגיש ובעל חוש הומור? דימויי גברים בפרסומת הישראלית, מגמות מב (4): 671-691.
- לובין, אורלי. 2009. "הפוליטיקה של כתיבה נשית". עיתון 77: מי מפחד מוירג'יניות: נשים כותבות נשיות. עורכת: תמר משמר. גליון 341-342. ספטמבר-אוקטובר. עמ' 19-14.
- למיש, דפנה. 2002. "המדיה, הזונה והמדונה". פנים, כתב עת לתרבות, חברה וחינוך. (22). סתיו. עמ' 93-84. תקציר.
- למיש, דפנה. 2002. לגדול עם הטלוויזיה: המסך הקטן בחייהם של ילדים ובני נוער. האוניברסיטה הפתוחה. יחידה 6.
- מאלווי, לורה. 2006. (1975). "עונג חזותי וקולנוע נרטיבי". ללמוד פמיניזם: מקראה, מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תל אביב: מגדרים הקיבוץ המאוחד. עורכות: באום ואחרות.
- נחושתן, יוסי. תשנ"ט. "אפליית גברים בצה"ל (בעקבות בג"צ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון)". המשפט. (ד).
- סומק, רוני. "בלוז דוגמנית עירום", "אמא אמרה לי" עמיחי, יהודה. "אמרתי לך שיהיה כך ולא האמנת", "ואיך עומדים בטקס זכרון" פוגל-ביזאווי, סילביה. 2011. "האזרחות הפוליטית של נשים: הפוליטיקה של השילוב". דמוקרטיה ופמיניזם: מגדר, אזרחות וזכויות אדם. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 137-113.
- פוגל-ביזאווי, סילביה. 2011. "הדרה, דמוקרטיזציה ומה שביניהן". דמוקרטיה ופמיניזם: מגדר, אזרחות וזכויות אדם. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 137 – 157.
- פולברה, ננסי. "עקרת הבית והחשבונאות הלאומית". תאוריה וביקורת 9, חורף 1996.
- פלג-ברקת, א. 2014. "הארכיאולוגיה לובשת פראדה". אודיסיאה. (25). עמ' 67-60.

קהת, חנה. 2000. "לשבור את המעגל הפטריארכלי. פנים, כתב עת לתרבות, חברה וחינוך. (22) סתיו. עמ' 23-31. תקציר.

קמיר, אורית. 2014. "האם בישראל האישי הנשי הוא פוליטי? אפליית נשים מבית, הדרתן במרחב הציבורי וחינוך פוליטי בישראל". בן בבית ספרנו, מאמרים על חינוך פוליטי. עורך: מיכאלי. הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 123-150.

קמיר, אורית. כבוד אדם וחיה: פמיניזם ישראלי, משפטי וחברתי. ירושלים: כרמל, 2207.

קמיר, אורית. שאלה של כבוד: ישראליות וכבוד האדם. ירושלים: הוצאת כרמל, 2004.

רבין מרגליות, שרון. תשס"ח. "ההסבר (תירוץ) השוקי לפערי שכר מגדריים: בעקבות פסק דין הומסנטרס (עשה זאת בעצמך) בע"מ נ' אורית גורן". הפרקליט. (נ).

רגב, מוטי. 2011. סוציולוגיה של התרבות. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.

רמתי-דביר, אורנית. לדעת מתוך הגוף: מבט פמיניסטי על החינוך הגופני של נערות בישראל. רסלינג, 2022.

שקדיאל, לאה. 2004. "פמיניזם וחינוך: חשיפת הפער המגדרי המוכחש – מנוף לצמצום כל הפערים הגלויים".

אי שוויון בחינוך. בעריכת גולן-עגנון. תל אביב: הוצאת בבל. עמ' 93-102.

תירוש, יופי. תשס"ז. "אליס בארץ (ה)מראה: הרהורים על השתקפויות הגוף הנשי בשיח על שילוב נשים בתפקידי לחימה בישראל". עיונים במשפט, מגדר ופמיניזם. 885. עורכות: ברק-ארז, יניסקי-רז יוסף. 2010.

"הפוליטיקה של הנורמלי: מין ואומה בקולנוע של איתן פוקס ועמוס גוטמן". לדעת גבר: מיניות, גבריות ואתניות בקולנוע הישראלי. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 183-213.

סרטים

גבירתי הנאוה (My Fair Lady), ג'ורג' קיוקור, 1964. [ארה"ב]. (קטעים נבחרים).

גט – המשפט של וויאן אמסלם (Gett), רונית אלקבץ ושלומי אלקבץ, 2014. [ישראל].

יוסי וג'אגר (Yossi & Jagger), איתן פוקס, 2002. [ישראל].

סופרג'יסטיות (Suffragette), שרה גברון, 2015. [בריטניה].

Ⓔ* בחירת סרט אישי מתוך רשימה ארוכה של סרטי פעולה

מושגים ותיאוריות מרכזיות, שכבה יב'

קשת זהויות

- באטלר, ג'ודית. 2003. "חיקוי ומרי מגדרי". מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית. עורכים: קדר, זיו וקנר. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 329-346.
- באטלר, ג'ודית. קוויר באופן ביקורתי, תרגום: דפנה רז. רסלינג, 2004.
- ברטשלינג, אורית. 2012. "בכל יש מגדר: על תפקיד העבר ית בכינון הגוף והזהות הטרנסג'נדרים". סוציולוגיה ישראלית. (יד). עמ' 135-157.
- גילגין, קרול. 1995. "מבוא" ו"מכתב לקוראים". בקול שונה. תל אביב: ספריית הפועלים. עמ' 13-30.
- הלפרין, דיוד. 2003. "שתי השקפות על אהבה יוונית: האראלד פאטצר ומישל פוקו".
- מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית. עורכים: קידר זיו. רעננה: הקיבוץ המאוחד. עמ' 151-177.
- זיו, עמליה. "דנה אינטרנשוניל". חמישים לארבעים ושמונה: מומנטים ביקורתיים בתולדות מדינת ישראל. עורך: עדי אופיר. ירושלים: מכון ון ליר. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1999. עמ' 401-411
- לורד, אודרי. "כלי האדון לעלם לא יפרקו את ביתו של האדון" 1979. ללמוד פמיניזם: מקראה, מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עורכות: באום ואחרות. עמ' מורגנשטרן, עינב. לושנסקי, יניב, והראל אלון. 2016. זכויות הקהילה הגאה בישראל: משפט, נטייה מינית וזהות מגדרית. ירושלים: הוצאת נבו.
- משעלי, יעל. 2011. "זהות מגדרית". נשים לגופן, בריאות, גוף, מיניות, יחסים. תמיר (עורכת). בן שמן: הוצאת מודן. עמ' 195-213. תקציר.
- פוקו, מישל. 1996. תולדות המיניות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 12-38.
- פיינברג, לזלי. סטון בוטץ' בלזו. תרגום: יסמין פיאמנטה. תל אביב: ספרות עכשיו. 2005.
- פרסר, רות. 2011. "יחסים עם נשים". נשים לגופן, בריאות, גוף, מיניות, יחסים. תמיר (עורכת). בן שמן: הוצאת מודן. עמ' 251-280.
- קוסופסקי סדג'וויק, איב. 2006. "האפיסטמולוגיה של הארון". מעבר למיניות – מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית. עורכים: קדר, זיו וקנר. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, סדרת מגדרים. עמ' 303-328.
- מרחב בטוח #MeToo**
- בילסקי, ליאורה. 1997. "נשים מוכות: מהגנה עצמית להגנת העצמיות". פיליפס. (ו).
- הלפרין, דיוד. 2002. "הגוף הדמוקרטי: זנות ואזרחות באתונה הקלאסית". זמנים. (78). 16-25.
- חוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח – 1998, תיקון 10 לחוק (חוק הסרטונים).

לבנקרון, נעמי. 2016. "הלקוח תמיד צודק". נשים לגופן, בריאות, גוף, מיניות, יחסים. תמיר (עורכת). בן שמן: הוצאת מודן.

לבנת, יובל. תשנ"ח. "אונס, שתיקה, גבר אישה (יסוד אי-ההסכמה בעבירת האונס)". פלילים. (ו). מקינון, קתרין. 2005. פמיניזם משפטי בתיאוריה ובפרקטיקה. תל אביב: רסלינג, עמ' 23-34.
ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ' בארי, פ"ד מח(1) 302 (1993).
ע"פ 6353/94 בוחבוט נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(3) 647 (1995).

פירסט, ענת. ואגמון-גונן, מיכל. תשס"ז. "המכונית שווה יותר?! הענישה בעבירות אלימות נגד בנות זוג". עיונים במשפט, מגדר ופמיניזם. עורכות: ברק-ארז, יניסקי-רביד, ביטון ופוגץ'.
קמיר, אורית. 2002. פמיניזם, זכויות ומשפט. ירושלים: משרד הביטחון והוצאה לאור. עמ' 173-188.

מחאה ואקטיביזם

אלמוג, שולמית. 2012. "אור". משפט וקולנוע. הוצאת נבו, עמ' 128-138.
אנג'לו, מאיה. 2005. כשמשיות קיץ בסופת הוריקן, מבחר שירים. הוצאת כרמל.
בטלהיים, ברונו. 1987. "מבוא: המאבק למשמעות". קסמן של אגדות. ת"א: רשפים. עמ' 9-21.
בת הים הקטנה. אגדות אנדרסן. מסדה. עמ' 49-70.
דהאן, יוסי. 2007. "פמיניזם וצדק חברתי". תיאוריות של צדק חברתי. תל אביב: האוניברסיטה המשודרת. עמ' 193-213. תקציר.
הברמאס, יורגן. 2001. הקונסטלציה הפוסט-לאומית. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
הרמן, תמר. 1995. מלמטה למעלה: תנועות חברתיות ומחאה פוליטית. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, כרך א'.

יונה, יוסי. ושנהב, יהודה. 2005. רב-תרבותיות מהי? – על הפוליטיקה של השונות בישראל. תל אביב: בבל.
מדריך לאקטיביזם, ירושלים: שתיל.

משעול, אגי. 2009. ביקור בית. תל אביב: הקיבוץ המאוחד (השירים: "חברות"; "גם אני רוצה להתחתן עם עקרת בית"; "ופונה לנוח").

סיכום בעברית של מאמרם של ביב לאטאנה וג'ון דארלי "אפקט הצופה מן הצד" - במקור: Darley & Latane (1970).

- צוקרמן, משה. 2002. חרושת הישראליות: מיתוסים ואידאולוגיה בחברה מסוכסכת. תל אביב: רסלינג, עמ' 59-70.
- קארי, ג'ימס. 2004. "גישה לתקשורת כתרבות". תקשורת כתרבות. עורכות: ליבס וטלמון. כרך א'. עמ' 103 - 120. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- קליין, נעמי. 2005. NO LOGO. תל אביב: הוצאת בבל.
- רזן, לאה. 2001. "מושג החברה האזרחית". ישראל: מחברה מגויסת לחברה אזרחית. עורכים: פלד ואופיר. ירושלים ותל אביב: מכון ון ליר בירושלים והקיבוץ המאוחד, עמ' 27-34.
- ששון לוי, אורנה, ורפפורט, תמר. 2002. "גוף, אידיאולוגיה ומגדר בתנועות חברתיות". מגמות. מא (4). עמ' 513-489.
- תמיר, טל. 2010. "בין משפט לחברה: שדולת הנשים בישראל". האם המשפט חשוב?. עורכות: הקר וזיו. הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב. עמ' 270-259.

שירים

שיר נחמה- מילים הדג נחש
אני ואתה- מילים אריק איינשטיין
לוקח ת'זמן – מילים יונתן גפן
יושב על הגדר – מילים אריק איינשטיין

סרטים

- אור, (Or / My Treasure) קרן ידעיה, 2004. [ישראל].
- בת הים הקטנה, (The Little Mermaid) רון קלמנטס וג'ון מאסקר, 1989. [ארה"ב]. (גרסת דיסני).
- גאווה, (Pride) מתיו וורצ'וס, 2014. [בריטניה].
- ארין ברוקוביץ, (Erin Brockovich) 'סטיבן סודרברג, 2000. [ארה"ב].
- כיפה אדומה - התגלגלותן של הגרסאות (קטעים ועיבודים שונים לאגדה).

סדרות טלוויזיה (מתוך יחידת "מבט"):

- אני אוהב את לوسی (I Love Lucy) יוצר: ג'ס אופנהיימר, 1951-1957. [ארה"ב].
- כתום זה השחור החדש (Orange Is the New Black) יוצרת: ג'נג'י כהן, 2013-2019. [ארה"ב].
- סקס והעיר הגדולה (Sex and the City) יוצר: דארן סטאר, 1998-2004. [ארה"ב].
- קוטלת הערפדים באפי (Buffy the Vampire Slayer) יוצר: ג'וס ווידון, 1997-2003. [ארה"ב].
- רוזאן - (Roseanne) פרק 1, יוצרים: מאט וויליאמס ורוזאן בר, 1988. [ארה"ב].

אתרים

אסל"י ארגון "סרט לבן" בישראל

נשים לגופן

מרכז אדווה

מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל

שדולת הנשים בישראל

שתיל, מדריך לאקטיביזם

אתר תמיד אזרחות